

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Svátek dračích člunů – původ, historie a současná situace

The Dragon Boat Festival – the origin, history and current situation

OLOMOUC 2021 Kristýna Chudiaková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ondřej Vicher

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu. Prohlašuji, že tištěná a elektronická verze práce se shodují.

Datum:

Podpis

Anotace

Svátek dračích člunů je jedním z deseti tradičních čínských svátků a podle legend je součástí čínské kultury již po dva tisíce let. V této práci se zabývám jeho podrobným popisem, rozděleným do tří částí, a rozborem vlastního výzkumu u vybraných respondentů. V první kapitole teoretické části se soustředím na historii svátku, včetně osob, s nimiž je svátek spojený, a doby, ve které žili. Ve druhé kapitole popisují současné zvyky a obyčeje, jež se s touto událostí vážou. Rovněž se zde věnuji ikonické symbolice svátku, která má v Číně tak velkou váhu. Rozhovory analyzované v praktické části práce pak prověřovaly správnost mých hypotéz o průběhu oslav svátku v současné době a sloužily jako náhled a doplnění mého výkladu.

Klíčová slova: Svátek dračích člunů, Qu Yuan, Wu Zixu, Cao E, drak, loď, zongzi, xiangbao, aicao, realgarové víno, Zhong Kui, tradice, zvyky.

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Ondřeji Vicherovi za to, že se ujal vedení mé práce a za jeho podnětné připomínky, které mi během práce poskytoval.

Obsah

Seznam obrázků	8
Seznam tabulek.....	8
Seznam příloh	8
Ediční poznámka	9
Úvod.....	9
Metodologie práce a struktura.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Původ svátku	11
1.1. Verze s osobnostmi Qu Yuana 屈原 a Wu Zixuho 伍子胥.....	11
1.1.1. Období Válčících států	11
1.1.2. Qu Yuan 屈原.....	14
1.2. Další verze.....	20
1.2.1. Wu Zixu 伍子胥.....	20
1.2.2. Cao E 曹娥.....	23
2. Tradice a zvyky v dnešní době.....	24
2.1. Závody dračích lodí <i>Sailongzhou</i> 赛龙舟	26
2.1.1. Stručná historie.....	26
2.1.2. Současnost	28
2.1.3. Kategorie	28
2.1.4. Posádka.....	29
2.1.5. Závody dračích lodí v ČR.....	30
2.2. Zongzi 粽子.....	30
2.3. Vonné sáčky <i>xiangnang</i> 香囊 a pelyněk <i>aicao</i> 艾草	31
2.4. Realgarové víno <i>xionghuang jiu</i> 雄黄酒.....	33
2.5. Zavěšení obrázku s podobiznou Zhong Kuie 鍾馗	33
3. Symbolika	34
3.1. Dračí symbolika	34
3.2. Číselná symbolika	36

PRAKTICKÁ ČÁST..... 38

4. Kvalitativní výzkum 38

4.1. Počáteční hypotéza	38
4.1.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?	38
4.1.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?	38
4.1.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti?	38
4.1.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?	39
4.1.5. Dodržujete stále tradice své země, nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?	39
4.2. Podklady a charakteristika průzkumu	39
4.3. Výběr respondentů a jejich popis	40
4.4. Průběh průzkumu	41
4.4.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?	41
4.4.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?	41
4.4.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti?	42
4.4.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?	43
4.4.5. Dodržujete stále tradice své země, nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?	44
4.5. Shrnutí výsledků analýzy	44
4.5.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?	44
4.5.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?	44
4.5.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti?	45
4.5.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?	45
4.5.5. Dodržujete stále tradice své země nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?	45

Závěr 47

Resumé 49

Seznam literatury a zdrojů..... 50

Přílohy 55

Seznam obrázků

Obrázek 1: Obrázek doby Válčících států z let 260 př. n. l.	13
Obrázek 2: Qu Yuanův portrét	14
Obrázek 3 Portrét Wu Zixuho	20
Obrázek 4: Portrét Cao E	23
Obrázek 5 Znárodnění dračí lodě. Zleva: bubeník, deset veslařů a kormidelník	29
Obrázek 6: Zongzi	30
Obrázek 7: Zhong Kui	33
Obrázek 8: Pět světových stran, barev a proměn	37

Seznam tabulek

Tabulka 1 Data svátku v letech 2020–2032	24
Tabulka 2: Kategorie závodů	28
Tabulka 3: Informace o respondentech	40

Seznam příloh

Příloha 1: Otázky k rozhovoru v čínštině	55
Příloha 2: Otázky k rozhovoru: český překlad	55

Ediční poznámka

Tato práce obsahuje čínská slova, jména a místní názvy, které jsou psány čínskou transkripcí *pinyin*. Výjimku tvoří jména, která mají tradičně v českém jazyce jiné znění nebo způsob zápisu, jako např. Hongkong. U čínských vlastních jmen osob jsme zachovali původní pořadí: první je uvedeno příjmení, za nímž následuje jméno. V práci se rovněž objevují čínské znaky psané tradiční čínštinou, ve většině případů při prvním výskytu daného jména v textu.

Úvod

Podíváme-li se na Čínu jako na zemi mořem obklopenou ze své jihovýchodní části, střechou světa přikrytou z jihozápadu a pouští ze severu, není už tak s podivem, že byla ostatními národy po dlouhá staletí považována za zemi tajuplnou, záhadnou a kulturně zcela odlišnou. Její nepřístupný terén tak tvořil nejen fyzickou, ale i kulturní bariéru, již první Evropané začali prolamovat až v novověku.

Ani přímý kontakt však neznamenal vzájemné porozumění, o něž žádná ze stran ani příliš neusilovala, o čemž svědčí i vyhrocené vztahy západních koloniálních mocností s poslední čínskou dynastií o několik století později. Tento nezájem pravděpodobně zapříčinil nedostatek informací, přibližujících mimo jiné kulturní i společenské aspekty Číny. Například česká literární tvorba ve své historii i současnosti zaznamenala jen málo knih zaměřujících se na čínskou kulturu a tradiční svátky. Tento fakt je zároveň podnětem, který mě vedl ke zvolení tohoto tématu, neboť se čínské kultuře, opředené tolika legendami a plné bájných příběhů a nádherných tradic, dle mého názoru nedostává tolik pozornosti, kolik by si zaslouhovala. Práce by tak mohla sloužit k doplnění informací v oblasti tradičních čínských svátků známých v českém prostředí. Svátek dračích člunů jsem si zvolila především z důvodu jeho atypické formy, kterou se vyznačuje: není spojen pouze s vyprávěním legendy o vzniku svátku v rodinném kruhu, návštěvami příbuzných, požíváním tradičního pokrmu a dodržováním jistých tradic, ale svátek je ozvláštněn i veřejnou společenskou událostí známou jako závody dračích lodí.

V práci proto podrobně popíši původ svátku, jeho současný způsob slavení a ikonické aktivity se svátkem spojené. Jelikož není možné obsáhnout všechny regionální, natož rodinné tradice, práce se věnuje jen nejrozšířenějším projevům tohoto kulturního dědictví, praktikovaným na většině čínského území. Své hypotézy vytvořené na základě těchto zjištění pak v praktické části srovnám s reálnou situací v současné Číně, a to skrze rozhovory s respondenty na základě předem připravených otázek.

Metodologie práce a struktura

Objektem zájmu této práce je podrobné seznámení s reáliemi Svátku dračích člunů a srovnání tradice se současností. Za tím účelem bylo nezbytné pracovat převážně s knihami, které mapují dějinné pozadí vzniku svátku a s knihami, které se zabývají tradicemi spojovanými s tímto svátkem. Stěžejní literaturou pro tuto práci proto byly Sima Qianovy *Zápisky historika* (2012), *The Cambridge history of Ancient China* (Loewe a Shaughnessy, 1999) a kniha *Z Čchuských písní* (Qu, 2004).

První kapitola je věnovaná původu svátku. Ten je tradičně spojován se třemi osobnostmi: Qu Yuanem 屈原, Wu Zixum 伍子胥 a Cao E 曹娥. Popisuje proto dobu, ve které žily a legendy, které spojují jejich jména se Svátkem dračích člunů. Tato kapitola je pro práci stěžejní, protože vysvětluje tradici slavení tohoto svátku, a proto se jí v práci zabývám nejpodrobněji.

Obsah druhé a třetí kapitoly je popisem toho, jak Číňané dodržují tradice spojené se svátkem v současnosti. Druhá kapitola tyto tradice představuje blíže a zahrnuje také samotné závody dračích lodí.

Třetí kapitola je zaměřena na symboliku v daném kontextu. Pro pochopení logiky výskytu draka v tomto svátku objasňuje důležitost dračí symboliky v čínské kultuře. Z důvodu důležitosti číselné symboliky v čínském prostředí se zde dále zabývám číslem *pět*.

Praktická část práce obsahuje analýzu rozhovorů s deseti respondenty, kteří žijí v Číně i mimo její území. Respondentům, kteří aktuálně pobývají na území Číny, jsem nabídla čtyři výčtově otázky. Odpovědi k těmto otázkám měly ukázat, jak slavení svátku v Číně probíhá. Také sloužily jako potvrzení či vyvrácení mé hypotézy, kterou jsem si kladla na počátku průzkumu. Respondentům, kteří aktuálně pobývají mimo území Číny, jsem pak položila dodatečnou pátou otázku, abych zjistila, zda slavení svátku dodržují i po opuštění Číny. Všechny rozhovory probíhaly psanou formou a vyjma první otevřené otázky se jednalo o otázky polouzavřené.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Původ svátku

Pokud jde o historii Svátku dračích člunů, existují celkem tři interpretace objasňující jeho původ. Jedná se jednak o příběh spjatý s osobností Qu Yuana 屈原 (328–278 př. n. l.), královského poradce a stratéga státu Chu 楚, dále o příběh Wu Zixuho 伍子胥 (599–484 př. n. l.), královského poradce ve státě Wu 吳, a poslední je o vzorné dceři Cao E 曹娥, která pocházela z města Shangyu 上虞 a žila v období dynastie Východních Hanů (25–220 n. l.).

V důsledku častých referencí¹ na básníkovu osobu spojenou s tímto svátkem, pokládám verzi, jež datuje počátek svátku do doby Qu Yuanova života, za verzi primární. Proto svůj výklad také začínám jeho příběhem, ovšem spojuji jej hned s druhou osobností, Wu Zixum, jelikož historický kontext mají společný.

1.1. Verze s osobnostmi Qu Yuana 屈原 a Wu Zixuho 伍子胥

1.1.1. Období Válčících států

O období Válčících států, čínsky *Zhanguo shiqi* 戰國時期, harvardský profesor John Fairbank (1998, s. 78) ve své knize *Dějiny Číny* píše: „Posloupnost dynastií v Číně byla plodem hluboce zakořeněného pudu po politickém sjednocení, projevujícím se vždy znovu v dobách bezvládní. Sjednocení představovalo lákavou vidinu stability, míru a prosperity. Nicméně jednota se zdála být vydána na pospas rozmarnému rytmu historie. Pozornost si neustále vynucovaly vzestupy a pády režimů, stejně jako jednotlivých významných rodů.“ Přesně tak by se dalo charakterizovat období, do kterého se Qu Yuan narodil. Jednalo se o dobu, kdy byla čínská říše rozdrobena na menší státní útvary a kdy dříve dominující zhouská dynastie již neměla nad těmito státy svrchovanou moc.

Toto období se nazývá období Válčících států, a jak název samotný napovídá, jedná se o dobu, kdy dynastie Zhou 週 začala upadat a kdy se centrální moc na dobu kolem dvou set let roztříštila mezi sedm hlavních mocností a několik desítek menších států. Tyto státy spolu po celé období soupeřily o moc až do znovusjednocení pod vládou Qinů 秦 v roce 221 př. n. l.

---

¹ Z knižních např. (Wei, 2005), (Kročá, 2012), (Obuchová, 2000), z internetových např. oficiální stránky čínského Národního seznamu nehmotného kulturního dědictví (Wenhuabu, 2008).

Posloupnost dynastií byla hluboce zakořeněna v čínské kultuře. Dynastie Zhou toho nebyla výjimkou. Na počátku byla silná a mocná a její instituce by se daly charakterizovat jako rodinné. „Úřady v království se obsazovaly královskými příbuznými a dědily uvnitř rodu. Podobně se dělo ve vazalských státech, zakládaných většinou členy královské rodiny.“ (Lomová a Šlupski, 2006, s. 46).

Dle Olgy Lomové (ibid.) bylo důvodem úpadku zhouského rodu přerozdělení moci. Když moc královských rodin menších vazalských států začala slábnout a byly pohlcovány státy většími, změnil se i vnitřní systém vlády. Do popředí se dostávaly rody, které do té doby zastávaly např. pouze funkce ministrů a správa států tak přešla z rukou příbuzných nejvyššího vládce do rukou úředníků a vojáků. Systém tak dal vzniknout různým vojenským okruhům a správním okresům, které fungovaly na základě hierarchie moci, v níž nejvyšší, svrchovanou moc měl sám vládce. Tím ovšem vymizela rodová loajalita. (ibid.) Celý tento nový systém přerozdělení moci pak spustil koloběh válek, které se po dobu zhruba dvě stě let odehrávaly na čínském území, v jehož důsledku je pak celé období nazýváno jako období Válčících států.

Zatímco konec období se datuje rokem 221 př. n. l., na přesný rok jeho počátku existuje celkem pět různých názorů:

1. rok 481 př. n. l., tedy rok, kdy končí Letopisy jar a podzimu (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 587),
2. Sima Qian 司馬遷 uvádí roky 476–475 př. n. l.,
3. datum rozpadu státu Jin 晉, tedy rok 453 př. n. l.,
4. rok 441 př. n. l., rok, kdy na zhouský trůn nastoupil král Ai 哀,
5. rok 403 př. n. l. (podle Palát a Průšek, 2001, s. 222).

Za hlavní aktéry tohoto období je považováno celkem sedm nejprominentnějších států, v jejichž rukou se soustředila největší moc a které se vymezovaly vůči ostatním svými vlastními zahraničními politikami. Jmenovitě jde o státy Wei 衛, Qin 秦, Qi 齊, Zhao 趙, Han 漢, Chu 楚 a Yan 燕. V první polovině čtvrtého století př. n. l. byl nejmocnějším z nich stát Wei² (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 595), ovládající údolí

---

² Vzestup státu Wei by se dal přičítat i moderním zemědělským reformám o optimálním využívání půdy, které navrhl ministr Li Kui 李悝 (ve funkci po roce 445 př. n. l.). S touto teorií je totiž úzce spojen nejstarší záznam rozsáhlého, státem kontrolovaného zavlažovacího systému, který otevřel novou půdu pro obhospodařování (připisována Xi Menbaovi 西門豹). Po zavedení této regulace vody v oblasti Henei 河

centrální části Žluté řeky. Nicméně po sérii vojenských proher stát postupně klesal na síle i významu a do popředí se naopak postupně dostával stát Qin. V daném období se pak státy dělí dále na dobu „horizontálních“ spojení, což jsou státy bojující po boku Qinů, a „vertikálních“ spojení, tedy státy bojující proti nim (ibid., s. 632).

Celé období se pak zmitá v chaosu těchto spojení a válek, které nakonec vyústily ve vítězství státu Qin. Státu, který dopomohl zformovat jednotný čínský stát a připravit půdu pro mocensky sílící stát Hanů.

Obrázek 1: Obrázek doby Válčících států z let 260 př. n. l.

Posledním důležitým prvkem značně ovlivňujícím charakter doby, jejíž nastínění považuji za důležité pro pochopení intrik, odehrávajících se na královském dvoře, jsou tzv. mistři školy vertikálních a horizontálních aliancí, čínsky *zonghengjia* 縱橫家. Jejich náplní práce bylo cestovat do těch států, se kterými potřeboval jejich panovník uzavřít spojení, ať už řádné či iluzorní (ibid., s. 633).

Byli to právě často oni, kdo se díky svým vmlouvavým schopnostem dokázali vetřít k panovníku druhého státu, získat si jeho přízeň a následně jej vlákat do nevýhodné situace, nebo naopak za úplatky zaprodat vlastní stát. A také to byli oni, kdo zapříčinili pád obou významných mužů, jimž se v následujících kapitolách budu věnovat a jejichž tragický konec dal vzniknout svátku slavenému v Číně dodnes.

内, se následně zvýšily výnosy státu Wei, což vedlo k jeho vzestupu. (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 604-605) Období jeho úpadku je pak datováno do doby 353–322 př. n. l. (ibid., s. 634).

1.1.2. Qu Yuan 屈原

1.1.2.1. Původ

Qu Yuan, vlastním jménem Ping 平, byl spřízněn s královským rodem Mi 芈, jehož vedlejší větví byl právě Qu Yuanův rod Qu 屈 (Sima, 2012, s. 432). Sám Qu Yuan své první jméno, tedy jméno Ping, ve své nejznámější básni *Setkání s hořkostí* vysvětluje ve významu „Pravý vzor“, symbolizující Nebesa, a jméno Yuan jako „Krajinu ducha“, jež symbolizuje Zemi (Qu, 2004, s. 9).

Obrázek 2: Qu Yuanův portrét

Spříznění s královským rodem z Chu chápal rovněž jako morální povinnost pomáhat svému králi ve vedení země. „Spříznění se Syny Nebes bylo nesporně jedním z významných faktorů, které spoluvytvářely jeho osobnost. (...) K umocnění pocitu vlastní výjimečnosti bezpochyby přispěla i skutečnost, že v datech jeho narození se vyskytl vzácný jev – v názvech roku, měsíce a dne, kdy se narodil, se objevil týž znak a tatáž shoda jako v datech, kdy podle legendy po zrodu Nebes a Země přišel na svět člověk.“³ (Vochala, 2004, s. 161)

O datu a místu jeho narození, dokonce i o autentičnosti Qu Yuanova příběhu se dodnes vedou spory. Moderní badatelé o hodnověrnosti pochybují, neboť jméno a příběh jeho osoby se neobjevují v žádných starověkých historických pramenech vyjma díla Sima Qiana. Ten však čerpá životopisné údaje z Qu Yuanovy básně *Setkání s hořkostí*, čínsky *Li sao* 離騷, a dalších básní, které zpracovávají obdobná témata, a sice zklamání a nárek zavrženého ministra nebo básně naznačující, že chce autor spáchat sebevraždu. Sima Qian (Lomová, 2012, s. 446) rovněž často odkazuje ke komentářům z první antologie *Písni z Chu*, kde byly zapsány všechny básně, spojované s Qu Yuanovým jménem. Tato antologie byla sestavena učenci na dvoře krále Liu'ana 劉安 z Huainanu 淮南 (zemřel 122 př. n. l.) (ibid.). V moderní době dokonce existují kritické názory historiků, kteří jsou poměrně skeptičtí vůči samotné existenci Qu Yuana a kteří tvrdí, že se jedná pouze o smyšlenou osobnost. V Číně však těmto názorům není dáována velká pozornost. (ibid., s. 446–447)

³ Konkrétně se jedná o znak *yin* 寅, který je označením prvního roku dvanáctiletého cyklu oběhu Jupitera kolem Slunce. (Qu, 2004, s. 132)

Jeho narození se datuje do počátečního období vlády krále Huaie 懷王, kterému Qu Yuan sloužil, tedy do období od roku 328 př. n. l. (Sima, 2012, s. 432) až do rozpadu státu Chu 楚 datujícího se do roku 278 př. n. l. (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 638). Nejpravděpodobnějším místem jeho narození je pak provincie Hubei 湖北, okres Zigui 秭归.

1.1.2.2. Charakteristika Qu Yuanovy osobnosti

Nadřazenost Qu Yuanova příběhu jiným verzím může být odůvodněna právě jeho charakteristikou v kontextu čínské kultury, která, jak je známo, je silně ovlivněna konfucianstvím. V klasických čínských románech se můžeme setkat s četnými postavami, které jsou vzorem konfucianské morálky⁴, a proto úředník vykonávající službu ve prospěch nikoliv své osoby, ale ve prospěch lidu, jakým ostatně také podle vlastního popisu Qu Yuan byl, zasluhoval své zvěčnění. (Qu, 2004, s. 36) Podle tradiční interpretace to byl bezúhonný vzdělanec, oddaný svému králi i přes veškeré křivdy a nespravedlnosti, které mu ze strany (nejen) panovníka byly způsobeny, a který mu svojí věrností prokazuje až synovskou oddanost. Svůj život zasvětil snaze využít své vzdělání ku prospěchu říše, a ne za účelem zbohatnutí. (Vochala, 2004, s. 162) Je tedy možné, že se svým jednáním, glorifikovaným prostřednictvím dobových básní a staleté tradice, stal obecně přijímaným vzorem a připomínkou zásadních hodnot a tím se jeho příběh stal i dominantní verzí objasňující původ svátku.

V *Zápisích historika*,⁵ čínsky *Shiji* 史記, Sima Qian (2012, s. 432) popisuje Qu Yuana jako inteligentního mladého člověka, oplývajícího skvělou pamětí, schopností pragmaticky nahlížet na komplikované situace a následně je bravurně řešit. I to byl nepochybně jeden z důvodů, proč byl vybrán jako rádce krále státu Chu. Rovněž je popisován jako člověk zběhlý v diplomacii, který přijímal královny hosty a jednal s jinými vládci. Po poradách s králem následně uváděl v platnost jeho příkazy. (ibid.) Vochala (2004, s. 160) jej popisuje jako bezesporu prvního individuálního básníka⁶

---

⁴ Např. Starý Chromec v díle *Putování Starého Chromce*, čínsky *Laocan youji* 老殘遊記, je autorem (Liu'e 劉娥) vykreslen jako dokonalý konfucianský vzor, který díky své prozíravosti, ochotě a čestnosti neváhá kdykoliv nabídnout svoji pomoc lidem, kteří se nacházejí v obtížné situaci.

⁵ Dílo je překládáno jako *Knihy vrchních pisařů* nebo také označované jako *Historické záznamy* (Lomová, 2012, s. 20).

⁶ Vochala (2004, s. 131) a Olivová (2006, s. 17) uvádí, že se jedná o prvního historicky doloženého básníka Číny. Nicméně o jeho existenci se vedou spory, jak jsem zmiňovala v textu výše. Ve svém doslovu ho Vochala dále prezentuje jako velice tvůrčí a výraznou osobnost. Jeho dílo je plné existenčních otázek, metafor a je silně ovlivněné místním koloritem. (Vochala, 2004, doslov)

staré Číny, který přispěl k rozvoji kultury této prastaré civilizace a jehož jméno zcela oprávněně patří mezi autory, jež se spolu s ním zapsali do „klubu nesmrtelných“ (ibid.). Díky Qu Yuanově pozoruhodné tvorbě je výňatek z jeho díla zahrnut i v antologii *Klenoty čínské literatury* (Olivová, 2006, s. 17–18).

K významným básním Qu Yuanovým se řadí například *Devatero vyznání* (*Jiu zhang* 舊賬), *Tázání nebes* (*Tian wen* 天文), *Devět zpěvů* (*Jiu ge* 九歌) a další. Nejvýznamnější a pravděpodobně nejznámější je však dílo *Setkání s hořkostí*, čínsky *Li sao* 離騷, kterému bude v následujících řádcích věnována širší pozornost. Z níže uvedeného úryvku ze jmenované básně je patrné, jak velice těžce nesl panovníkovo podlehnutí intrikám, které na něj uvil jiný rádce Shang Guan 上官 (Sima, 2012, s. 432). Ten Qu Yuanovi záviděl dobrý vztah s králem, postavení na dvoře i jeho schopnosti. Qu Yuana králi lživě vykreslil jako povýšeného člověka, který zveličuje důležitost své osoby i svoje zásluhy, čímž ponižuje krále. (ibid.) Básník byl rovněž očerňován zkorumpovanou dědičnou šlechtou, jejíž úmysly nebyly zdaleka tak čisté jako ty Qu Yuanovy. Ten v domácí politice podporoval vzdělané, schopné, bezúhonné lidi, kteří se však přirozeně úplatné šlechtě nehodili, a tak neustále narážel na její odpor. (Olivová, 2006, s. 17) Král rádci a pomluvám dvorní šlechty uvěřil a následně Qu Yuana, svého věrného služebníka, bez váhání vyhnal. Své vyhnání ze dvora pak Qu Yuan zmiňuje i ve verších⁷:

Yuan ling xiuzhi haodang xi, zhong bu cha fu minxin.

„怨靈修之浩蕩兮，終不察夫民心。”

Zhong nü ji yu zhi emei xi, yaozhuo wei yu yi shan yin

眾女嫉餘之蛾眉兮，謠諑謂餘以善淫。“

(Shu, 1965, s. 6)

Zhong jie jing jin yi tanlan xi, ping buyan hu qiusuo.

„眾皆競進以貪婪兮，憑不厭乎求索。”

Qiang nei shu ji yi liang ren xi, ge xing xin er jidu.

羌內恕己以量人兮，各興心而嫉妒。“

(Shu, 1965, s. 6)

„Zazlívám Vznešené Jasnosti tu jeho svévoli a věčné rozmary,

---

⁷ „Jedná se o šestislabičné verše, které jsou často součástí (na čínské poměry) delší skladby (často několik desítek až stovek veršů). Některé verše jsou pak spojeny do cyklů.“ (Ślupski a Lomová, 2006, s. 129)

*i jeho nezájem o to, co trápí lid, jak žije naše zem.
Dámy a ženiny na dvoře dráždí mé způsoby i můj vzhled,
a tak se snaží mě očernit – prý jsem jen zhýralý svůdce žen!
Nyní je pravidlem – čím větší mazanost, tím víc se vyplácí,
měřidla neplatí, míry se všemožně svévolně falšují,
rovné se nikomu nelíbí, v oblibě je to, co křivé je,
v závodech, kdo koho nejvíce napálí, si všichni libují“*

(Qu, 2004, s. 14).

V dalších verších díla je pak možné spatřit vlastní popis událostí z hlediska autora a jeho argumentaci toho, jak oddaný byl službě a jak čisté a přímé byly nejen jeho úmysly, ale i jeho osobnost:

Bu fu zhuang er qi hui xi, hebu gai hu ci du?

„不撫壯而棄穢兮，何不改乎此度？

Cheng qi ji yi chicheng xi, lai wu daofu xian lu!

乘騏驥以馳騁兮，來吾道夫先路！“

(Shu, 1965, s. 5)

„Zbavte se špatnosti, dokud je ještě čas a máte dosti sil! Je to tak nemožné změnit se a jinak než dosud kráčet dál? Naskočte na oře pravého a rázně nasad'te prudký cval!

Mně pak jen dovolte, abych jel před vámi a směr vám ukázal...“

(Qu, 2004, s. 10)

Z výňatků básně *Setkání s hořkostí* je patrné, že Qu Yuan bral tragiku své doby a své osobnosti velice emotivně. Ve verších často zachází až do krajnosti. Byl sice silně ovlivněn konfucianismem, avšak díky své neumírněnosti a citovému zaujetí vybočuje z konfuciánské etiky, která klade důraz na skromnost a prostotu. (Vochala, 2004, s. 162) Ve svých básních, ze kterých čerpá Sima Qian, se snaží dokázat, že svůj stát hluboce miloval a svůj život zasvětil snahám o jeho prosperitu. V Sima Qianově *Knize vrchních písařů* je proto Qu Yuan na základě vlastní básnické tvorby, popř. jeho pozdějších napodobitelů, vykreslen jako osoba mnoha kvalit a umů, která je pod tíhou zkaženosti a nespravedlností svého okolí, dohnána až k sebevraždě.

1.1.2.3. Cesta k pádu

Když byl Qu Yuan vyhnán ze dvora, chystal se stát Qin zaútočit na stát Qi, a aby si zajistil výhru, hodlal obelstít Qu Yuanova krále. Na jeho dvůr do královských služeb poslal svého věrného služebníka Zhang Yiho 張儀, (znám pouze rok úmrtí 309 př. n. l.) (Sima, 2012, s. 158), který měl předstírat odchod ze služeb qinského krále do služeb chuského krále. Lstivě mu poradil, aby přerušil spojenectví se státem Qi, za což by pak, jako odměnu od státu Qin, získal značné území. Chuský král Huai v této nabídce spatřil vidinu zbohatnutí, které by ho nestálo mnoho sil, a rozhodl se pro ukončení spojenectví. Následně vyslal svého vyslance do státu Qin, aby převzal slíbené území. Vyslanci však stát Qin nabídnul mnohem menší území, než jaké králi Huaiovi slibovali v předchozí úmluvě. Když se tedy vyslanec vrátil ke králi s nepořízenou, vytáhl král Huai proti státu Qin a těžce prohrál. (ibid., s. 434)

Když se král Zhao Xiang 昭襄 (znám jen rok vlády 306–251 př. n. l.) (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 1018) ze státu Qin po usmíření spojil sňatkem s rodem krále Huaie, pozval jej na qinský dvůr. Přes veškeré rady Qu Yuana (který byl sice zbaven funkce, avšak rozhodl se králi nabídnout svoji radu), se král rozhodl poslechnout svého syna a do státu Qin odejít. To se mu však stalo osudným, neboť vojáci státu Qin na něj byli připravení a požadovali, aby se výměnou za svůj život vzdal určitého území. Král neuposlechl a snažil se utéct do státu Zhao, kde ho však nepřijali, a tak se vrátil zpět do státu Qin, kde nakonec zemřel. (Sima, 2012, s. 434)

Na trůn nastoupil jeho nejstarší syn Qingxiang 頃襄. Když uslyšel, jak Qu Yuan vytýkal králi Huaiovi jeho naivitu a důvěru ve špatné lidi, rozhodl se ho dát vyhnat z hlavního města. Qu Yuan pak složil svoji báseň *Huai Sha* 懷沙 (*Zmařené iluze*). Poté skočil do řeky Miluo 汨羅 a skonal. (ibid., s. 438) V roce 278 př. n. l. (Loewe a Shaughnessy, 1999, s. 638) pak stát Qin obsadil hlavní město státu Chu a vytlačil stát Chu z údolí řeky Han a údolí Dlouhé řeky.

Sloužit Vznešené Jasnosti, jak sám básník ve svých verších říká (Qu, 2004), bylo jeho životní poslání, kvůli kterému poté, co z něj byl, podle něj i mnohých, tak zbytečně a nelogicky vytržen, jeho život nadále neměl smysl.

Yi yi zai!

已矣哉！

Guo wuren mo wo zhi xi, you he huai hu gudu!

國無人莫我知兮，又何懷乎故都？

Ji mo zu yu wei mei zheng xi, wu jiang cong Peng Xian zhi suoju!

既莫足與為美政兮，吾將從彭咸之所居。！

(Shu, 1965, s. 13)

Dosti slov!

Není už v mé zemi člověka, jenž by mi rozuměl,

proč bych měl lpět na své otčině a pro ni smuten být?

Nikdo už nestojí o moje představy, jak lépe řídit zem –

nezbývá než za Pcheng Sienem⁸ na věčnost odejít...“

(Qu, 2004, s. 32)

1.1.2.4. Legenda o vzniku Svátku dračích člunů

Qu Yuanův příběh vysvětlující vznik svátku začíná tam, kde život této významné osobnosti končí. Mezi prostým lidem se básník těšil velkému věhlasu zejména pro svůj výše popsaný konfuciánský charakter. Když se mezi lidem rozlehla zpráva, že se Qu Yuan z úzkosti nad osudem své země vrhl do vody, aby se utopil, byli jeho skutkem velice pohnuti. Rychle srotili lodě a vydali se ho zachránit. Dlouhou dobu pluli po vodě a hledali jeho tělo. Když už bylo zřejmé, že se jim jejich oblíbeného královského rádce nepodaří zachránit, z úcty k jeho osobě se snažili alespoň do vody naházet rýžové kousky, aby odlákali pozornost ryb od jeho těla. (Wei, 2005, s. 34).

Jedna z pověstí následně vypráví o přízraku Qu Yuana, jenž se údajně zjevil jistému člověku, kterému pravil: „Jídlo, které jste mi dali, ode mne bylo vzato vodními draky. Raději proto zabalte rýži do bambusových či rákosových listů, které převažte barevnými vlákny. To jsou věci, kterých se draci bojí nejvíce.“ (ibid.)

Z úcty, prokazované jeho památce, se tak lidé každoročně vždy pátého dne pátého měsíce lunárního kalendáře vydávali se svými červenými loďkami⁹ na širé vody, aby do vod vhažovali zabalenou rýži určenou vodním drakům a vodním živočichům,

⁸„Peng Xian (čínsky 彭咸, pozn. aut.) byl hodnostářem na panovnickém dvoře za dynastie Yin, který spáchal sebevraždu utopením, když panovník odmítl jeho návrhy na záchranu země“ (Qu, 2005, s. 132).

⁹ (červená je barva čísla pět a také je symbolem tepla, léta a ohně)

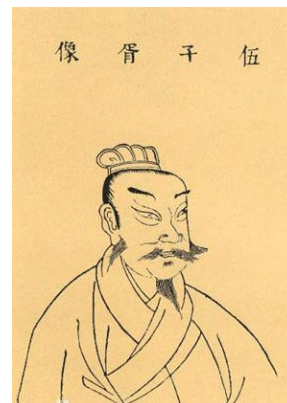
kterí za to měli nechat básníkovo tělo bez úhony. Pro balenou rýži se později vžil název *zongzi* 粽子. (Kročá, 2012, s. 82)

1.2. Další verze

Obrázek 3 Portrét Wu Zixuho

1.2.1. Wu Zixu 伍子胥

Druhá verze o původu svátku je pak spojována s historicky doloženou osobností Wu Zixum 伍子胥, vlastním jménem Yuan 員, který žil stejně jako Qu Yuan v období Válčících států ve státě Chu. Protože jsem již charakter období Válčících států vymeziila na předchozích stránkách, v následující kapitole se již budu věnovat přímo Wu Zixuho životu, jenž je datován do období 559–484 př. n. l. (IDBF, 2016). Chronologicky se tedy jednalo o Qu Yuanova předchůdce, avšak z důvodu všeobecně rozšířeného přesvědčení o nadřazenosti verze s dříve popisovaným básníkem, jsem se rozhodla Wu Zixuho zařadit ve výkladu až na druhé místo.

1.2.1.1. Původ

Stejně jako Qu Yuan i Wu Zixuova rodina se pohybovala na královském dvoře státu Chu. Jeho otec, Wu She 伍奢, se na královském dvoře těšil z dobrého postavení díky svému dědu Wu Jumu 伍舉, který platil za moudrého královského rádce. Wu She byl pověřen králem Pingem 平 funkcí hlavního vychovatele korunního prince Jiana 建. (Sima, 2012, s. 359) Na dvoře krále Pinga však působil i poradce Wu Ji 無忌, jehož úmysly nebyly tak čisté jako úmysly ostatních rádců. Lživým našeptáváním se snažil pošpinit princovo jméno a docílit tak vystrnadění prince z králova obzoru. Před tím, než král skutečně podlehl těmto pomluvám a vydal příkaz prince zabít, zavolal si Wu Sheho, aby se ujistil, že jsou pomluvy, které od Wu Jiho slýchal, pravdivé. „Králi, proč dovoluješ mizernému klevetníkovi, aby ti odcizil vlastní maso a kosti?“ zněla odpověď z úst Wu Sheho. Přesto však král uvěřil zlým jazykům, Wu She byl vsazen do vězení a princ měl být na králův příkaz zabit. (ibid.)

Král nechal povolát Wu Sheovy syny, Wu Zixuho a Wu Shanga 伍尚 s falešnou nabídkou, že za podmínky jejich příchodu nechá otce žít. Shang, který měl v srdci příliš vrytou synovskou oddanost, čínsky *xiao* 孝, nedokázal nepřijít i přes očividnou lež a

pobídl svého bratra, aby ze státu uprchl. Jak se dalo předpokládat, otec i se synem byli zabiti. Wu Zixu zatím utekl do státu Wu 吳, kde odešel z politického života do ústraní. (ibid., s. 361).

Když po pěti letech král Ping zemřel, využil král Liao 僚 ze státu Wu smutečního období a poslal vojsko, aby bez vyhlášení války zaútočilo na stát Chu. Mezitím princ Guang 光 (zemřel 471 př. n. l.) (ibid. 496), syn krále Liaoa, nechal svého otce v roce 514 př. n. l. zabít, sám nastoupil na jeho místo, přijal královské jméno Helü 闔閭 a povolal na královský dvůr Wu Zixuho. (ibid., s. 362)

Wu Zixu se tak stal poradcem a vojenským stratémem a po boku slavného mistra Sun Wua 孫武, známého pro svoje texty o umění války, které jsou pro svoji nadčasovost populární i v dnešní době, svými radami dopomohl králi k mnoha vítězstvím. V době, kdy Helü dobyl Ying 郢, hlavní město státu Chu, Wu Zixu nakonec ukojil svoji touhu po pomstě: rozbil hrobku mrtvého krále Pinga z Chu, vykopal jeho tělo a na tři sta krát jej zmrskal. (Wei, 2005, s. 34)

Roku 496 př. n. l. (Sima, 2012, s. 364) král Helü zemřel a na jeho trůn nastoupil korunní princ Fu Chai 夫差 (umírá 473 př. n. l.) (ibid., s. 295). V tuto chvíli se již pozvolna začal pečtit Wu Zixuho osud. Tak jako Qu Yuan na dvoře narážel na zkorumpované úředníky, lačnické po moci a penězích, potkává i Wu Zixua v tomto ohledu stejný osud, který bohužel končí obdobně tragicky. Zatímco rady Wu Zixuho přestávají dopadat na úrodnou půdu a ustupuje tak v králově přízni do pozadí, královský rádce Bo Pi 伯嚭 (umírá roku 473 př. n. l.) (ibid., s. 295), jenž je strůjcem Wu Zixuho nešťastného konce, se díky své prohnatosti postupně dere dopředu. Stát Yue, který státu Wu nabízí olivovou ratolest, si svoji přízeň kupoval právě u rádce Bo Pia, který před králem Fu Chaiem nešetřil na chvále. Wu Zixuho naléhání na krále, že se mu tento nově uzavřený mír stane osudným, nebylo vyslyšeno. (ibid., s. 364 – 365)

S tím, jak Bo Pivo jméno rostlo na oblibě, rostla i jeho touha po větší moci. Se svou pokřivenou morálkou pak narážel na čestného Wu Zixuho. Narůstající neshody mezi ním a Wu Zixuem a lživá obvinění, která Bo Pai začal králi našeptávat, vedly ke zhoršujícímu se vztahu mezi králem a Wu Zixuem. Falešná tvrzení přesvědčila krále o jeho vině, načež se rozhodl poslat Wu Zixuovi meč se vzkazem: „Zemři tímto mečem.“

(ibid, 2012, s. 365).

Ve Wu Zixum se mísila hořkost s beznadějí. „Ach běda! Klevetník Pi chystá vzpouru, avšak král hodlá zabít mne. Tvého otce jsem dovedl až k tomu, že se stal prvním mezi knížaty (*ba* 霸). Než tě vybral za svého následníka, soupeřil jsi o trůn s dalšími princí a já jsem ho přesvědčoval v tvůj prospěch, byl jsem ochoten obětovat vlastní život, ale ani to téměř nestačilo. A když jsi pak nakonec trůn získal, chtěl jsi se se mnou rozdělit o stát Wu 吳, avšak já bych si netroufal něco takového žádat. Dnes však nasloucháš řečem lichotníka a toho, který je mnohem lepší než on, dáváš zabít!“ (ibid., s. 361).

Následně dodal památná prosebná slova, která jsou dodnes připomínána jako následek křivdy a roztrpčení, které Wu Zixu pociťoval „Až zemřu, prosím vyjměte mé oči a zavěste je na východ směrem od státu Wu, ať vidím, jak armáda státu Yue vpochoduje do města a srovná ho se zemí.“ (Wei, 2005, s. 34) Poté se Wu Zixu chopil meče a podřízl si hrdlo (Sima, 2012, s. 366).

Král státu Wu byl jeho slovy tak rozhořčen, že nařídil zabalit Wu Zixuho tělo do koženého pytle a vhodit je do řeky. K tomu mělo dojít pátého dne pátého měsíce lunárního kalendáře. (Wei, 2005, s. 34)

Po jeho smrti pak přeci jen došlo na Wu Zixuho varovné proroctví, týkající se spojení států Wu a Yue. O devět let později, roku 473 př. n. l., totiž král Gou Jian ze státu Yue dobyl stát Wu a zabil krále Fu Chaie. Král Gou 句, jako by byl hnán přímo Wu Zixuho duchem, pak nakonec zabil i Bo Pia za neloajlnost vůči svému vládci, za jeho úplatnost a intriky proti zájmům svého státu. (Sima, 2012, s. 366)

1.2.1.2. Charakteristika Wu Zixuovy osoby

Přestože tato osobnost dějin s dříve popisovaným básníkem nese mnohé společné rysy; vlast, historické období, působení na královském dvoře, falešné obvinění, vyhnanství, a dokonce i tragický konec, současně bychom, dle mého názoru, těžko hledali dvě povahově a pohledem na život více se lišící bytosti. Není mým záměrem zlehčovat velikost Wu Zixuho osobnosti, jeho zásluh na poli politickém i vojenském, ani jeho nesporných vojenských úspěchů, kterých dosáhl díky strategickým schopnostem, jimiž oplýval. Avšak při přemýšlení nad tím, proč je pro mnohé přijatelnější verze s Qu

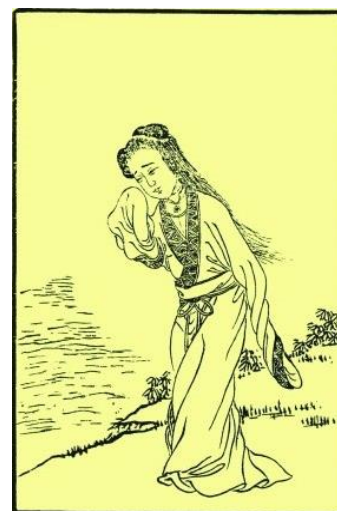
Yuanem, než s tímto vojenským stratégem, se nemohu ubránit názoru, že jde právě o charakterové odlišnosti těchto dvou osobností.

Qu Yuan, vyznačující se láskou k vlasti a svou naprostou loajalitou vůči státu i přes veškerá obvinění a nepravosti, jako by si předsevzal být Wu Zixumu pravým opakem. Neprahl po pomstě, ale pokojně, se synovskou oddaností, přijal svůj osud. Jak mistrně píše Lao She 老舍 ve své knize *Konec starého kopiníka*: „Bylo to střetnutí mezi velikostí a malostí, jehož výsledkem je vždy porážka velikosti, jakoby bez této porážky, velikost ani velikostí nemohla být.“ (Lao, 1962, s. 152), je patrně údělem velkých osobností nejen čínských dějin, aby po zásluze byly potrestány. To, jakým způsobem však přistoupí k přijetí nástrah osudu, je pak možná tím, čím se vymezují osobnosti silné od osobností velkých. Domnívám se proto, že v případě Qu Yuana jde o synovskou oddanost, jobovský přístup, pokoru a schopnost nevidět události jako souhrn osobních útoků vůči jemu samému, ale jako vůli Nebes, před kterou by si právě ze zmiňované pokory netroufl nepřijmout osudem předkládanou cestu.

1.2.2. Cao E 曹娥

Třetí, poslední verzi objasňující svátek, a patrně i tou nejméně známou, je pak legenda o věrné dceři Cao E 曹娥. Tato dívka údajně žila za dynastie Východních Hanů, tedy v letech 25 př. n. l. – 220 n. l., ve městě Shangyu 上虞 (Wei, 2005, s. 34). Když zjistila, že se otec utopil v řece, čtrnáctiletá Cao E pro něj plakala celý den a noc. Po sedmnácti dnech, pátého dne pátého měsíce lunárního kalendáře, se rozhodla ukončit svůj život skokem do vody a připojit se tak k duši svého otce. Po pěti dnech vyplavila řeka obě těla. (ibid.)

Obrázek 4: Portrét Cao E

Na počest této milující dcery, jež je vzorem konfuciánské morálky, která klade důraz na synovskou/dceřinou oddanost, byl následně ve městě Shaoxing 紹興, v provincii Zhejiang 浙江 postaven chrám, oslavující její památku. Chrám byl několikrát přestavěn a renovován, ovšem v této provincii stojí dodnes.

I zde zůstává otázkou, proč verze spojující Cao E se svátkem není v literatuře více zastoupena, když její příběh je snad definicí dceřiné oddanosti. Je možné, že v době

dynastie Han již byl Svátek dračích člunů spojován s jednou z předchozích verzí, což by pochopitelně Cao E vylučovalo ze spojitosti s tímto svátkem. Jako další možné vysvětlení se nabízí postavení žen v čínské společnosti, která byla po většinu své existence patriarchální. Obě tvrzení se opírají o stejně silné argumenty, avšak přesto zůstávají jen předmětem dohadů.

2. Tradice a zvyky v dnešní době

Svátek dračích člunů, čínsky *Duanwujie* 端午節, neboli „svátek dvou pěték“, tedy *Chongwujie* 重五節, jak jej mnoho Číňanů nazývá, byl jeden ze tří tradičních čínských svátků (společně se Svátkem středu podzimu *Zhongqiujie* 中秋節 a Svátků jara *Chunjie* 春節) (Obuchová, 2000, s. 124). Svátky se však v průběhu let vyvíjely, a tak je v dnešní době součástí již deseti¹⁰ tradičních čínských svátků. Jak jeho čínský název napovídá svátek je slavený vždy pátého dne pátého měsíce lunárního kalendáře. Znak „端“ totiž znamená „začátek“ a znak „午“ je označení pro pátý měsíc lunárního kalendáře. Poslední znak „節“ nese význam „svátek“. Doslovně by se tedy dal přeložit jako *Svátek na začátku pátého měsíce lunárního kalendáře*. V tabulce níže je možné dohledat datum svátku dle měsíčního kalendáře. Data uvádím v rámci dvanáctiletého cyklu čínského kalendáře počínaje letošním rokem.

Tabulka 1: Data svátku v letech 2020–2032

Rok	Datum	Rok	Datum
2021	14. červen	2027	9. červen
2022	3. červen	2028	28. květen
2023	22. červen	2029	16. červen
2024	10. červen	2030	5. červen
2025	31. květen	2031	24. červen
2026	19. červen	2032	12. červen

20. května 2006 čínské Ministerstvo kultury a turistiky schválilo celkem 518 položek určených k zařazení na čínský Národní seznam nehmotného kulturního

¹⁰ Svátky jara *Chunjie* 春節, Svátek lampiónů *Yuanxiaojie* 節元宵, Den jarního draka *Chonglongjie* 重龍節 Svátek čistoty a jasu *Qingmingjie* 清明節, Svátek dračích člunů *Duanwujie* 端午節, Svátek zamilovaných *Qixi* 七夕, Svátek duchů *Zhongyuanjie* 中元節, Svátek středu podzimu *Zhongqiujie* 中秋節 a Svátek dvou devítek *Chongyangjie* 重陽節 a Svátek na počest předků *Jizujie* 祭祖節 (Obuchová, 2000, s. 124-144).

dědictví, čínsky *Guojia ji fei wuzhi wenhua yichan minglu* 國家級非物質文化遺產名錄. Do těchto položek bylo k roku 2006 zahrnuto celkem sedmdesát lidových zvyků, mezi nimiž byl i Svátek dračích člunů. Zákon byl přijatý 28. března 2008 a v tomto roce byl tedy poprvé oficiálně slaven jako státní svátek (po dobu tří dnů). (Wenhuabu, 2008)

Na Národním seznamu nehmotného kulturního dědictví uvedlo ministerstvo kultury a turistiky soupis zvyků, tradic a legend, které jsou s tímto dnem spojovány. Tento soupis byl celkem čtyřikrát rozšiřován a to v letech 2008, 2009, 2011 a 2014. Ve druhém (2008) a třetím (2011) rozšíření dochází k začlenění dalších chráněných tradic typických pro tento den. Ve čtvrtém (2014) se přidává jediná poslední položka pod jménem, *Zelin zao longzhou* 泽林早龙舟 (česky Dračí loď Zelin), typická pro město Huangshi 黃石 v provincii Hubei 湖北. Pokud se tato rozšíření vztahovala k nějaké legendární osobě, jednalo se vždy pouze o Qu Yuana. Celkem soupis zahrnuje patnáct položek, které popisují společné tradice v určité oblasti (např. položka č. 451 *Suzhou duanwu xisu* 蘇州端午習, Vymezení tradic Svátku dračích člunů ve městě Suzhou 蘇州). Kromě těchto patnácti položek obsahuje soupis i obecnou charakteristiku svátku. V ní byly jmenovány čtyři důvody jeho slavení, mezi které byly zařazeny tři legendy s významnými osobnostmi, a to Qu Yuanam, Wu Zixum a Cao E. Jako čtvrté vysvětlení bylo uvedeno, že je svátek vnímán jako svátek zdraví (viz kapitolu o *aicao*). Obecným obsahem tohoto svátku má být: 1. připomínání si historických postav; 2. veslování dračích lodí; 3. požívání *zongzi*; 4. praktiky napomáhající k ochraně před zlem jako lepení symbolů dračích lodí¹¹, věšení pelyňku, nošení sáčků a koupel v květinové vodě (viz kapitolu o *aicao*); 5. různé festivalové hry. (Wenhuabu, 2006)

Druhým významným historickým milníkem svátku je jeho zařazení na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO), ke kterému došlo po Čtvrtém zasedání mezivládního výboru ve Spojených arabských emirátech, probíhajícím ve dnech 28. září až 2. října 2009. (UNESCO, 2009, s. 23)

Jednou z podmínek přijetí tohoto svátku bylo popsat jeho podobu. Svátek byl tedy charakterizován (ve složce č. 00225) jako slavnost, která se svými tradicemi může mezi regiony lišit, avšak nese i společné atributy. Mezi ty se řadí pamětní obřady na

---

¹¹ Během svátku se na okna zavěšovaly podobizny jako symbol ochrany (viz kapitolu o Zhong Kuiovi) a vyráběly se papírové lodě. Papír je považován za jeden z předmětů, které mají magickou moc. (Obuchová, 2000, s. 136)

počet jistému hrdinovi, kombinované s různými aktivitami jako jsou závody dračích lodí, pojidání rýžových koláčků a pití realgarového vína. Dále v kombinaci s lidovými zábavami, které zahrnují např. opery a místní písně. Zajímavým faktem této zprávy bylo, že zmiňovala různorodost oslavovaných hrdinů v závislosti na regionech, ovšem při jmenování příkladů těchto osobností, byli z těch, kterým se tato práce věnuje, zmíněni jen Qu Yuan a Wu Zixu. Cao E však ve zprávě zmíněna nebyla. Do zvyklostí, které se s tímto dnem pojí, pak spadá například koupel ve vodě s květinami, nošení pětibarevného hedvábí¹², zavěšování rostlin jako je pelyněk a vylepování papírových ornamentů za okna. Závěrem byl Svátek dračích člunů popsán jako symbol harmonického soužití člověka s přírodou, který podporuje utužování rodinných pout. (ibid.)

Na základě informací poskytnutých v nominační složce (č. 00225) Čtvrté zasedání mezivládního výboru rozhodlo, že Svátek dračích člunů splňuje kritéria pro zápis na Reprezentativní seznam, neboť jsou sváteční aktivity prováděny v harmonické atmosféře, díky čemuž svátek dopomáhá prohloubení vztahů mezi místními komunitami. (ibid.)

Vzhledem k členitosti čínského terénu je tento svátek populárnější spíše v jižní části Číny, která je bohatší na vodní zdroje. Splavné řeky na jihu tak umožňují pořádání závodů dračích lodí, což tento svátek ozvláštňovalo a vedlo tedy i k větší oblibě svátku u lidí na jihu než na severu.

V současné době zahrnuje pestrou škálu nejrůznějších zvyků a tradic; od tradičního jídla, přes tradiční rituály až po závody dračích člunů samotné.

2.1. Závody dračích lodí *Sailongzhou* 赛龙舟

2.1.1. Stručná historie

První závody se uskutečnily za dynastie Qing 清, konkrétně za císaře Qianlonga 乾隆 ve dvacátém devátém roce jeho vlády, tedy v roce 1736. Dějiště závodů se nacházelo na jižním toku Dlouhé řeky a jednalo se o přátelské utkání. (Wei, 2005, s. 35)

V roce 1970 se rozhodla Turistická asociace Hongkongu (v současné době

---

¹² „(...) talisman na ochranu před nemocemi představoval „náramek“ spletený prvního dne pátého měsíce z hedvábných nití pěti barev zvaných „nitě věčného života“. Muži si ho vážali na pravou ruku (ztotožňovaná se symbolem *yang*), ženy zase na levou. Věřilo se též, že pětibarevné nitě na ruce zlepšují dětskou paměť.“ (Obuchová, 2000, s. 134)

známá jako Rada pro turismus; *the Tourist Board*) uspořádat Mezinárodní festival dračích člunů, který se konal v roce 1976 (IDBF, 2016). Poté byly závody zařazeny do čínských národních sportů (1980) a postupně nabývaly na popularitě i mezi evropskými zeměmi. V roce 1990 byla založena Evropská organizace dračích člunů (*European Continental Dragon Boat Federation*, EDBF) a v roce 1991 pak vznikla Mezinárodní federace dračích člunů (*Internatinoal Dragon Boat Federation*, IDBF), která se stala organizací zaštiťující Mistrovství světa dračích člunů (dále MSDČ) a Mistrovství světa klubových posádek (dále MSKP).

První MSDČ se konalo 13.–19. června 1995 ve městě Yueyang 岳陽, v provincii Hunan 湖南 (IDBF, 2020, s. 1) a následně bylo pořádáno v každém lichém roce. Dějiště tohoto turnaje nebývá pouze v Číně, ale v pořádání se Čína střídá i s jinými zeměmi, které jsou řádnými členy IDBF, mezi nimi je i ČR, kde se závody konaly v roce 2009. Tohoto sedmidenního mistrovství se mohou účastnit pouze členové klubu IDBF (Annex to bye-law 13, 2006, s. 1) a počet dní jeho konání i jejich pevný harmonogram uvádí příloha IDBF k nařízení č. 13. Do prvního a druhého dne (podle stanov IDBF by prvním dnem mělo být úterý) je zahrnut příjezd týmů, jejich registrace, tréninky a zahajovací ceremonie. Tato ceremonie obvykle obsahuje průvod týmů pod vlajkou jejich zemí a jejich následné uspořádání do vyhrazených sektorů. Poté zazní hymna pořádající země a je pronesena úvodní řeč. Ceremonie bývá ukončena představením, přichystaným pořádající zemí. Třetí až šestý den pak probíhají samotné závody. Šestý den je navíc ozvláštněn ukončovacím ceremonií. Do sedmého dne konání závodů je zařazena schůze rady IDBF a odjezd týmů. (ibid., s. 6)

MSKP pak od roku 1995 bývá organizováno v každém sudém roce¹³ a účastnit se jej nebo ho organizovat mohou i nečlenové IDBF. (ibid., s. 1)

---

¹³ Vyjma roku 2004, kdy bylo MSDČ zrušeno kvůli epidemii viru SARS, a dále vyjma roku 2020, kdy byly závody zrušeny z důvodu vypuknutí pandemie viru COVID-19.

2.1.2. Současnost

Na území Číny je závody možné navštívit na mnohých místech: v provinciích Hunan 湖南 a Zhejiang 浙江, v Chongqingu 重慶, AO Guizhou 貴州 a dále na Taiwanu 台灣 a v Hongkongu 香港 (Jiang, 2021a). V současné době, třicet let od prvních mezinárodních závodů, se však závody rozšířily i za hranice Číny, např. do Japonska, Kanady, Jižní Koreje i České republiky.

Počet čínských závodníků je stále převažující nad ostatními státy. Se svým počtem padesáti milionů atletů nepopíratelně dominují. Evropská čísla však také nejsou zanedbatelná. S počtem tří set tisíc závodníků, pocházejících z VB, Česka, Maďarska, Polska a Ruska zaujímají druhé místo v počtu členů hned po Číně. Následuje Kanada a USA, které společně čítají přes devadesát tisíc atletů. (IDBF, 2016)

2.1.3. Kategorie

Dle oficiálních pravidel IDBF mohou být organizovány závody, dělené dle věku a pohlaví účastníků, na následující kategorie:

Tabulka 2: Kategorie závodů

Kategorie	Popis
Volná (<i>Open</i>)	bez omezení věku, pohlaví (pouze dítě pod 12 let musí mít zodpovědnou osobu jako doprovod)
Ženy (<i>Women</i>)	kromě osob mladších 12 let bez věkového omezení
Smíšená (<i>Mixed</i>)	Standardní loď – min. 8 – max. 10 veslařů obou pohlaví Malá loď – min. 4 a max. 5 veslařů jakéhokoli pohlaví Bubeník a kormidelník mohou být jakéhokoli pohlaví
Junioři (<i>Junior</i>)	ve skup.: dívky, chlapci, smíšená, volná se dělí na 3 kat. dle věku: méně než 14, méně než 16, méně než 18
Senioři (<i>Senior</i>)	ve skup.: ženy, muži, smíšená, volná , se dělí na 3 kat. dle věku: více než 40, více než 50, více než 60
12–24	ženy, muži, smíšená, volná , účastníci musejí být ve věku 12 - 24 let
Para	PD1: ¹⁴ každý veslař nese rozpoznané postižení PD2: 50 % veslařů má rozpoznané postižení
Atleti s rakovinou (<i>Cancer Paddlers</i>)	BCP: ¹⁵ všichni soutěžící musí být BCP ACP: ¹⁶ všichni soutěžící musí být ACP

¹⁴ Para Dragons Class (Kategorie Para)

¹⁵ Breast Cancer Paddlers (Atleti s rakovinou prsu)

Tyto kategorie pak dle svých preferencí soutěží na celkem čtyřech různých délkách trati: 2000 m, 1000 m, 500 m a 200 m.

Výše uvedená tabulka značí základní pravidla a rozvržení soutěže. Dále se účastníci řídí podrobnějšími pravidly, která by pro účel této práce byla příliš detailní. Pravidla a směrnice pro Mezinárodní soutěže dračích člunů jsou definovány na oficiálních stránkách IDBF, v sekci Dokumenty (*Documents*), v podkategorii Pravidla a směrnice (*Rules & Regulations*).

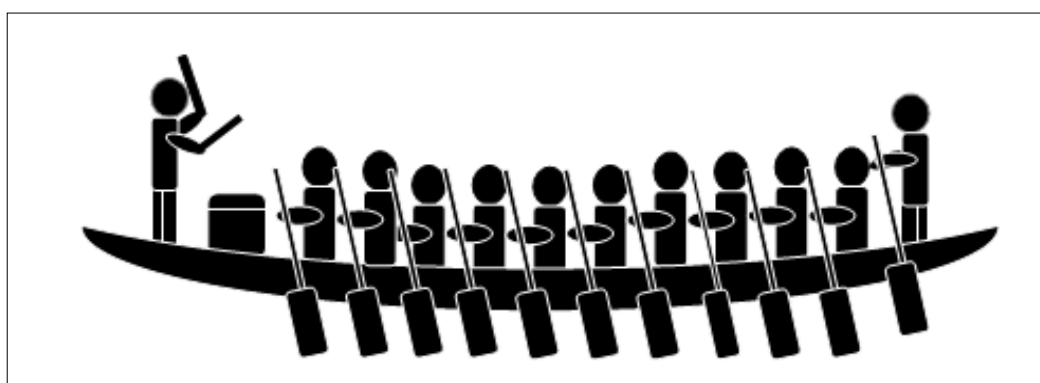
2.1.4. Posádka

Posádky dračích lodí soutěžící na mistrovství světa a v kontinentálních závodech se obvykle skládají z:

- **veslaře** *jianshou* 槳手 – člena posádky s jedním pádlem,
- **bubeníka** *gushou* 鼓手 – jehož úkolem je udávat rytmus pádlování,
- **kormidelníka** *duoshou* 舵手 – který řídí loď a manévruje s ní pomocí vesla nebo pádla. (IDBF, 2019, s. 11)

V posádce mohou být přítomni další členové v závislosti na konstrukci plavidla a pravidlech konkrétních závodů dračích lodí. U některých typů dračích lodí se kromě bubeníka používá i „úderce“ **gongu** *luo* 鑼. V jiných případech je zase do lodní přídě umístěn **vlačkař** *duobiaoshou* 夺标手 mající za úkol získat pro každou loď vlajku, která je umístěna na bóji cílové čáry. Po získání vlajky loď dokončila závod. (ibid.)

Obrázek 5 Znárodnění dračí lodě. Zleva: bubeník, deset veslařů a kormidelník

¹⁶ All Cancer Paddlers (Atleti s různými typy rakoviny)

2.1.5. Závody dračích lodí v ČR

Již šest let po oficiálně prvních mezinárodních závodech v Hongkongu byla založena Česká asociace dračích lodí, dále ČADL, zastupující Českou republiku v mezinárodních organizacích jako jsou IDBF a Evropská federace dračích lodí (EDBF). (Dračí lodě - Česká asociace dračích lodí - Czech Dragon Boat Association, © 2010–2021)

Mimo její marketingové účely, jako je propagace těchto závodů, se jedná hlavně o organizaci podporující národní tým v reprezentaci na mezinárodních závodech. Rovněž organizovala, k roku 2019, v jehož sezóně závodilo přes šest set posádek, v pořadí již šestnáctý ročník národní soutěže tzv. Českého poháru dračích lodí, ve kterém bojují sportovní posádky v kategoriích: volné, ženy a smíšené. (ibid.).

Národní tým ČR započal své soutěžení v mezinárodním měřítku v roce 2002 a za své mnohaleté působení získal již mnoho ocenění napříč všemi kategoriemi. K úspěchům posledních let patří například rok 2017, kdy se česká posádka probojovala do top pěti týmů na MS v Číně a následně tak zajistila pozvání ČR na Světový pohár 2018, konaný v Číně, mezi top dvanáct týmů. (ibid.)

Sezóna *dragonboatingu*, jak je v ČR sportovní aktivita závodů dračích člunů označovaná, probíhá vždy od dubna do září, většinou ve dnech od pátku do neděle po celé republice. Nejvíce však na jih od hlavního města v povodí Vltavy a na jeho sever v povodí Labe a dále na jihu Čech v okolí Českých Budějovic. Závodí se však i v Olomouci na řece Moravě, na Brněnské přehradě, v Plzni, Pardubicích a na dalších místech.

2.2. Zongzi 粽子

Rýžová pochoutka, v čínštině označovaná jako *zongzi* 粽, je na svátečním stole o Svátku dračích člunů nepostradatelná. Proto jí věnujeme v dané kapitole patřičnou pozornost.

Obrázek 6: Zongzi

Jak již bylo popsáno v předchozích kapitolách, z hlediska historie se pojí s pokrmem dramatický příběh nešťastného státníka a básníka. Ten se z lásky k vlasti a bolesti nad ztrátou toho, čemu zasvětil celý život, pak z vlastní vůle rozhodl ukončit svůj život utonutím. Zatímco některé,

početnější verze uvádí, že lidé házeli do řeky rýžové koláčky, aby byly ryby a dračí bohové nasyceni a nepojídali básníkovo tělo, z jiných verzí zase vyplývá, že důvodem vyhazování *zongzi* bylo poskytnutí potravy Yuanově duchu. (Moey, 2006, s. 140) Obuchová dále uvádí, že *zongzi* má kosmický symbol, protože zelené listy představují *yang* 陽, tedy sílu, která v tomto období převládá, zatímco bílá náplň *yin* 陰 značí přicházející sílu (2000, s. 134). Ať už je správná verze jakákoliv, tradice vařit tento pokrm je se Svátkem dračích člunů spjata dodnes.

Během let si mnoho domácností tento pokrm upravilo dle svého vlastního receptu a pyšní se tak vlastní originální verzí tradičního dezertu. *Zongzi* prošel řadou úprav ať už estetických nebo chuťových. Zatímco obecně nejznámější je pravděpodobně trojhranný, pyramidový koláček balený v bambusovém listu, v Hongkongu je naopak známý spíše jako tzv. rýžový polštářek v lotosovém listu a na Hainanu zase *zongzi* balený v banánovém listu nabývá kuželovitého tvaru (Moey, 2006, s. 141).

Z hlediska podoby, do jaké může být rýžový dezert modelován, se setkáváme s omezeným počtem variant. Nicméně z hlediska jeho náplně je kombinačních možností, ať už sladkých, či slaných, nepoměrně více. Mezi nejrozšířenější varianty pravděpodobně patří rýže plněná sušenými kaštany, pastou z červených fazolí, různými druhy sušeného ovoce, vepřovým masem, čínským párkem, krevetami, houbami nebo kandovaným kachním vajíčkem. Způsob jeho přípravy se pak liší v závislosti na typu ingrediencí.

V dnešní době se však jedení *zongzi* neomezuje jen na dny Svátku dračích člunů, ale je i běžnou pochoutkou v každodenní stravě. Svoji originalitou a skvělou chutí se dokonce rozšířil i za hranice Číny, specificky do Jižní Koreje, Japonska a států jihovýchodní Asie. (Wei, 2005, s. 37)

2.3. Vonné sáčky *xiangnang* 香囊 a pelyněk *aicao* 艾草

Jedním z dalších ikonických prvků Svátku dračích člunů je nošení malých plátěných vonných sáčků *xiangnang* 香囊, též nazývaných „vonné pytlíčky“ *xiangbao* 香包, plněných různým aromatickým kořením.

Tradice těchto sáčků je spjata s obdobím, ve kterém se svátek slaví. Jak jsem uvedla výše, Svátek dračích člunů je rovněž známý jako Svátek dvou pětěk, neboť se

jedná o pátý den pátého měsíce lunárního kalendáře. V tomto období v Číně docházelo ke klimatickým změnám. Humidní podnebí napomáhalo množení různých tvorů, včetně jedovatých hadů, brouků, krys, stonožek atp., kteří s sebou přinášeli nemoci. (Moey, 2006, s. 135) Aby tyto zhoubné škůdce lidé drželi od svých obydlí co nejdále, zavěšovali sáčky s bylinami, nejčastěji plněné pelyňkem, čínsky *aicao* 艾草, na strop a dveře domu. Listy a stonky bylin totiž vytvářejí silné aroma, které je pro hmyz velmi nepříjemné a odpudivé.

Kromě pelyňku, který byl již mezi obyvateli staré Číny známý pro své blahodárné účinky na lidské zdraví (Wei, 2005, s. 37), se jako náplň do těchto sáčků také často používal česnek, datlovník, vrba nebo puškvorec. V Číně je puškvorec rostlinou, která na jaře vyráží z půdy jako jedna z prvních, a proto byl považován za předzvěst života. Jeho ostrý tvar listů symbolizoval meč na hubení nemocí a o květech se předpokládalo, že prodlužují život. (Obuchová, 2000, s. 133)

„Magie travin byla významným rysem letních svátků po celé Číně. V mnoha oblastech se věřilo, že byliny nasbírané právě v tento den mají obzvláště výrazné účinky. Často se to ještě spojovalo s očištnou koupelí v přírodě, nejlépe v řece nebo potoce, která tento den měla zvláštní schopnost zocelovat rány a jizvy na těle. Nebylo-li to možné, použila se studniční voda s listy pelyňku, puškvorce, broskve nebo vrby.“ (ibid.) Vzhledem významům, které Číňané těmto rostlinám tradičně připisovali, tak Svátek není jen tradiční vzpomínkou na významné čínské osobnosti, ale je rovněž znám i jako „svátek zdraví“.

Proud času však přetvořil podstatu těchto předmětů a z praktického prostředku na odpuzování škůdců, vyznačujícího se svým typickým silným aromatem, se stala spíše symbolická ozdoba. V dnešní době jsou sáčky plněné různým vonným kořením a nabývají různých podob. Od závěsných ozdob, přes pytlíčky zdobící stoly jako dekorace, až po nejrůznější specifické tvary, sloužící třeba jako závěsné talismany na taškách a kabelkách. Dřívější sáčky pak nahradil skutečný pelyněk, který se pak nejčastěji zavěšuje na dveře a okna.

2.4. Realgarové víno *xionghuang jiu* 雄黃酒

Realgarové víno, čínsky *xionghuang jiu* 雄黃酒, je alkoholický nápoj, který se vyznačuje žlutou barvou. Tuto barvu získává díky obsahu žlutooranžového sulfidu arsenu, získaného z jednodlonného minerálu realgaru (chemický vzorec As_4S_4) (Ying-Nan Zhang, et al., 2011, s. 2 357), od jehož triviálního názvu je český překlad odvozen. Realgar se do tohoto vinného nápoje přidává v přesně stanovené dávce v práškové formě. Konzumace tohoto nápoje v období Svátku dračích člunů je velice populární především v povodí Dlouhé řeky a pojí se s tradiční Legendou o bílém hadu (Wei, 2005, s. 38).

Příběh vypráví o bílém hadu ženského pohlaví, který získá magické schopnosti, pomocí kterých se pak promění v ženu jménem Bai Suzhen 白素貞. Bai Suzhen se zamiluje do kupce Xu Xiana 許仙, za něhož se provdá. Mnich Fa Hai 法海 jim závidí jejich štěstí a snaží se ho zničit pomocí lsti. (Seal and White 2016, s. 184) Přesvědčí proto jejího manžela o tom, že by jeho žena měla během Svátku dračích člunů vypít realgarové víno. Manžel Fa Haiovi uvěří a dá své ženě víno vypít. Víno pak odhalí pravou tvář Bai Suzhen a Xu Xian vyděšen na následky šoku umírá. Bai Suzhen ale najde způsob, jak svého manžela zachránit, a tak Fa Hai ve své pomstě neuspěje. (ibid., s. 139)

Tento příběh dále pokračuje a popisuje další střetnutí mezi Fa Haiem a rodinou Xu Xiana, v nichž nakonec Fa Hai prohrává. Pro tuto práci je však relevantní ta část příběhu, kde Bai Suzhen nabývá hadí podoby. Odsud totiž pramení pověra o tom, že vypitím Realgarového vína nebo, v případě dětí, jeho nanesením na čelo se daří držet škůdce a nemoci od těla, a tak setrvat ve zdraví. (Wei, 2005, s. 38)

2.5. Zavěšení obrázku s podobiznou Zhong Kuie 鍾馗

Tento zvyk se datuje až do období dynastie Tangů 唐, za vlády císaře Xuanzonga 玄宗 v letech 712 – 755 (Glahn, 2004, s. 122), a je populární v povodí Dlouhé řeky 長江 a řeky Huai 懷 (Wei, 2005, s. 38).

Obrázek 7: Zhong Kui

Když byl císař Xuanzong vážně nemocný, zdál se mu sen, ve kterém viděl dva přízraky. Menší z duchů ukradl kabelku císařovy konkubíny Yang Guifei 楊貴妃 a flétnu patřící císaři. Prchal proto před větším duchem, který ho kvůli krádeži pronásledoval. Větší duch v klobouku úředníka zajal menšího ducha, vytrhl mu oči a následně je pozřel. Poté k císaři promluvil: „Mé jméno je Zhong Kui 鍾馗. Propadl jsem sice u císařských zkoušek, ale rád bych alespoň pomohl Vaší královské milosti zbavit se přízraků.“ (ibid.) Když se císař probudil, byl ze své nemoci vyléčen. Nařídil proto dvornímu malíři Wu Daozimu 吳道子, aby nakreslil obraz Zhong Kuie, jehož podobizna se měla vždy vyvěšovat na Svátek dračích člunů, aby pomáhal lidem bránit se před zlými duchy. (ibid.)

3. Symbolika

3.1. Dračí symbolika

Díky výtvarným moderní doby, různým filmům či seriálům, počítačovým hrám a v neposlední řadě (možná především) díky deskové hře Dračí doupe je dračí symbolika v dnešní době rozšířena po celém světě. (Forbes, Henley a Ingerlsoll, 2013) Tato symbolika s námi však putuje mnohem déle, než kam sahá moderní produkce. Slovo, které se v mnoha západních civilizacích označuje toto mytické stvoření, pochází z řeckého slova *drakon* a je spjata se s významy slov „vidět“ nebo „dívat se“. Z těchto slov byla dále odvozena slova jako „střežit“, „hlídat“ a „vzplanout“ (Kročá, 2012, s. 16) Draka, tak jak ho známe v evropské mytologii (českou kulturu nevyjímaje), můžeme velice často dohledat v dílech, kde disponuje bestiálním a ničivým charakterem (Forbes, Henley a Ingerlsoll, 2013).

Drak na Východě, oproti západní kultuře, však nese zcela opačnou symboliku a má velice dlouhou a rozmanitou tradici. „Nejznámější představy se symbolickým obsahem nalézáme v Číně, Japonsku, a Koreji. Dalším významným územím je Vietnam a Indonésie, které spolu s výše uvedenými zeměmi tvoří páteř mytologických a kosmologických tradic o drakovi.“ (Kročá, 2012, s. 37)

Konkrétně v Číně se jedná o bezelstné stvoření, jež je rovněž spojováno s mužským znakem *yang* 陽 nesoucím význam „pozitivní principy“, „plodnost“, „světlo“, „zrod“ a „naděje“. „Jako jedno ze čtyř zvířat světových stran je drak spojován

s východem, se stranou vycházejícího slunce, zrodu, jarního deště a deště vůbec.“ (Eberhard, 2001, s. 55)

Významnost symbolu můžeme spatřit už v samotném prohlášení o původu čínské civilizace, jakožto „potomku draka“. Další pro dračí symboliku důležitou sférou je pak taoismus, tedy filozofický směr pocházející z Číny, poukazující na čínského draka jako na nositele *shengqi* 生氣, taoisty označované jako životní esence/energie/síla, kterou drak do prostoru vnáší v podobě svého nebeského dechu. (Kročá, 2012, s. 38)

Svědectví o kladné interpretaci mytického stvoření, celého konceptu, který drak představuje, ale i samotného znaku „drak“, čínsky *long* 龍, můžeme nalézt také v mnoha čínských idiomech, k jejímž plnému pochopení je třeba znát důležitost symboliky draka v životech čínských obyvatel. Např. *wangzi-chenglong* 望子成龍, kde by doslovný překlad znamenal „přát někomu, aby se jeho syn stal drakem“, což by se dalo volně přeložit jako „přát někomu hodně úspěchů do života“.

Budeme-li hledat přítomnost dračí symboliky v běžném, každodenním životě, nalezneme ji v bezpočtu osobních jmen obsahujících znak pro draka, typický spíše pro mužská jména. Nejznámějším nositelem takového jména je pravděpodobně Jackie Chan, vlastním jménem Cheng Long 成龍.

K již zmíněným významům draka je třeba ještě připočíst symbol božské ochrany a bdělosti, kterou bychom mohli srovnat s tou Boha v monoteistických náboženstvích, neboť je považován za nejvyššího ze všech bytostí, jak na zemi, tak na nebi. (ibid.) Rovněž je ztělesněním síly, autority a moci.

Jeho symbolický význam je však mnohem komplexnější a jeho přítomnost v kultuře a povědomí obyvatel mnohem intenzivnější, než jak je tomu v západní kultuře. Z výkladu v předchozím odstavci víme, že drak má spíše kladný význam a dal by se připodobnit k Bohu, ovšem na rozdíl právě od křesťanského trojjediného Boha nemá jen jednu roli či jedno typické zpodobnění. Naopak, jak Číňané od prehistorie věřili, existuje nepřeberné množství draků (buddhismus věřil, že draků je na světě tolik jako ryb v moři), lišících se jak barvou, tak velikostí a silou, a dokonce i podobou. (Tom, 1989, s. 55) Nejčastěji však bývají vykreslováni jako stvoření s hlavou velblouda,

jeleními parohy, šupinatým tělem hada a drápy jestřába (ibid., s. 56).

Nicméně z hlediska kosmologie je čínská dračí mytologie mnohem užší. Draci jsou zde rozděleni do celkem čtyř skupin: nebeští draci *tianlong* 天龍 jako symbol obrození; dračí duchové *shenlong* 神龍, jež jsou zodpovědní za déšť; zemští draci *tilong* 體龍, kteří jsou vládci pramenů a vodních toků; a nakonec draci – strážci pokladů *fucanglong* 伏藏龍. (Eberhard 2001, s. 56)

Dračí symbolika se nejvíce rozvíjela za dynastie Han (206 př. n. l. – 220 n. l.), kdy se začal tento symbol nadpřirozené síly spojovat s císařem a jeho roucha, trůn komnaty i tvář pak nesly *dračí* přívlastek. Předměty denní potřeby pak byly zdobeny symboly draka. (Kročá, 2012, s. 52) Toto spojení značí přenesení Nebeské síly, kterou drak disponuje, do těla císaře, který tak nabývá *mandát Nebes*, což uděluje císaři právo vládnout Číně. V této době (tedy za dynastie Han) pak princ Liu'an 劉安 z Huainanu 淮南 sepsal text, ve kterém podává vysvětlení o původu zvířat. V textu je drak popsán jako původce všech savců, ptáků ryb a korýšů. (ibid., s. 62)

Drak se často objevuje i v čínských mytologických příbězích, například v jednom ze čtyř klasických čínských románů *Putování na západ*, čínsky *xiyouji* 西遊記, kde je reference k němu hojně zastoupena.

3.2. Číselná symbolika

Další, neméně důležitou symbolikou, je symbolika číselná, která má v Číně veliký význam.¹⁷ „Enigmatická číselná symbolika (čínsky *mishu* 秘數), byla s oblibou aplikována na všechny kosmické záležitosti. (...) Celá koncepce světa se podle této teorie dá vyjádřit prostřednictvím čísel; za klíč k pochopení čínské filozofie a kultury byl pokládán i u nás známý „magický čtverec“ čínsky označovaný jako „spis od řeky Luo“ (*luoshu* 洛書), což je specifické seskupení jednoduchých čísel do tří řádek po třech, jejichž střed tvoří číslo pět.“ (Obuchová, 2000, s. 36)

Vzhledem k tomu, že Svátek dračích člunů připadá na pátý den pátého měsíce

---

¹⁷ Zejména v počátečním vývoji čínské civilizace byl totiž velice důležitý šamanismus, v němž věštění z kostí či z želvích krunýřů bylo součástí každodenního života. Chtěl-li například panovník vyjet na lov, nejdříve bylo třeba provést předpověď, zda bude lov hojný, a tedy zda je pro něj příhodný den, nebo zda je třeba počkat. Aby se tak zajistil zdar téměř jakéhokoliv (pro danou osobu významného) jednání, bylo třeba dojít k hadačům a zaklínačům, kteří důkladně studovali konstelace nebeských i pozemských cyklů a kteří poté stanovili příslušné datum pro danou činnost. (Shi, 1962, 361)

čínského lunárního kalendáře, za symbolické považujeme číslo *pět*, čínsky *wu* 五. Jak uvádí Lexikon čínských symbolů (Eberhard, 2001, s. 197), číslo pět je jedním z nejdůležitějších čísel čínské mystiky, protože je součástí základu mnoha různých prvků. Dle čínského chápání existuje pět sil, prvků, aspektů a permutací života, které nazývají *wuxing* 五行 (voda, oheň, dřevo, kov, země). S těmi se pak spojuje pět světových stran, stavů proměn, barev, chutí, zvířat a čistých věcí. (Obuchová, 2000, s. 42–43)

Obrázek 8: Pět světových stran, barev a proměn

1. sever *bei* 北 – voda *shui* 水 – černá *hei* 黑
2. jih *nan* 南 – oheň *huo* 火 – červená *chi* 赤,
3. východ *dong* 東 – dřevo *mu* 木 – zelená/modrá *qing* 青,
4. západ *xi* 西 – kov *jin* 金 – bílá *bai* 白,
5. střed *zhong* 中 – země *tu* 土 – žlutá *huang* 黃.

Pět prvků bylo důležité i v klasické čínské medicíně, která pomocí teorie pěti prvků vysvětlovala různé fyziologické i patologické jevy a rovněž využívala pět prvků jako metodu ke stanovené léčby. Číslo pět je také důležité pro konfucianismus jehož doktrína kladla důraz na pět vztahů *wulun* 五倫 (mezi panovníkem a poddaným, otcem a synem, ženou a mužem, mladším a starším a mezi přáteli), kterým odpovídalo pět ctností (lidskost, smysl pro povinnost, moudrost, spolehlivost, obřadní chování). Navíc základem pro vzdělávání bylo pět kanonických knih: *Knih dokumentů* (*Shuji* 書經), *Knih obřadů* (*Liji* 禮記), *Knih proměn* (*Yijing* 易經), *Knih písní* (*Shijing* 詩經) a *Kronika Jara a podzimu* (*Chunqiu* 春秋). (ibid., s. 43).

Vzhledem k tomu, že se jedná o číslo liché, tudíž o číslo, jež je přiřazováno k mužskému elementu, který v sobě nese světlu, pozitivní stránku, je i číslo samotné v čínské kultuře vnímáno velmi pozitivně. (Eberhard, 2001, s. 197)

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Kvalitativní výzkum

4.1. Počáteční hypotéza

4.1.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?

V následujícím rozhovoru mám za cíl potvrdit nebo vyvrátit svou domněnku o tom, že většina respondentů bude se vznikem svátku spojovat spíše legendu o Qu Yuanově utonutí než verzi s Wu Zixum a Cao E.

4.1.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?

Na základě osobních zkušeností nabytých během pobytu v ČLR v letech 2019–2020 se domnívám, že respondenti žijící na území Číny budou stále vnímat všeobecný nátlak na dodržování jistých tradic. Například pod vlivem všudypřítomných komerčních předmětů, typických pro daný svátek, jako jsou vonné sáčky a *zongzi*, budou respondenti vystavováni dlouhodobému marketingovému tlaku zakoupit si dané předměty. Komercializace svátku by tak alespoň mohla přilákat pozornost respondentů k tomuto dni a připomenout, jaké zvyky jsou pro tento den typické.

Vzhledem k pestrosti tradic, které se s tímto dnem pojí, předpokládám, že odpovědi respondentů budou rozmanité. Přesto se domnívám, že některé tradice budou mít respondenti společné. Mezi nimi by mohly být *zongzi*, realgarové víno, zavěšování pelyňku a papírových podobizen (např. Zhong Kuie). To usuzuji z důvodu zmínění těchto tradic i ve zprávě UNESCO, citované v druhé kapitole.

4.1.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti? (např. zájem mladých opadá...)

Domnívám se, že ačkoliv se svátky stále dodržují, tradice a zvyklosti s nimi spojené se budou postupně vytrácet. Svátek již nebude brán například jako připomínka dané osobnosti, ale pouze jako možnost dopřání si osobního volna. Důkazy úbytku potřeby dodržovat tradice a vnímat jejich historický vliv, který je možné spatřit i na české půdě, konkrétně na příkladu Velikonoc, kdy podle průzkumu spol. Median od roku 2005 po rok 2019 vzrostl počet respondentů vnímající tento svátek jako „prodloužený víkend s rodinou“ o celých deset procent, a to z patnácti na dvacet pět (Trachtová, 2019).

Proto předpokládám existenci podobného jevu i v případě Svátku dračích člunů. V dnešní době již svátek nejspíš nebude primárně vnímán jako vzpomínka na zemřelého hrdinu, spojeného s konfuciánskou morálkou, a zároveň tedy ideologickým směrem, jenž je páteří formování čínské historie. Pohled respondentů na to, co pro ně svátek představuje, se možná změnil na pouhou vidinu volna.

Vlivem dnešní doby, kdy se výrobní procesy zjednodušují a zrychlují, a kdy je mnoho produktů přístupnějších než dříve, se domnívám, že se bude postupně vytrácet tradice domácí výroby *zongzi* a místo ní mnoho respondentů přejde spíše k jednodušší variantě: ke koupi polotovaru nebo již hotových *zongzi* přímo z restaurace. Stejným způsobem se pak bude přistupovat k vonným balíčkům.

4.1.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?

Na základě rozhovorů s respondenty mám také za cíl zjistit, jak navštěvované jsou závody dračích člunů a jaké oblibě se tak těší. Nabízí totiž pobavení, které sice bývá v rámci let ve své podstatě neměnné, přesto však svojí formou originální a jistě lákavé. Proto si myslím, že snahou respondentů bylo nebo je zúčastnit se alespoň jednou těchto závodů.

4.1.5. Dodržujete stále tradice své země, nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?

Pátá, doplňující otázka mého rozhovoru, zda respondenti dodržují tradice své země i po odchodu z Číny, se bude týkat pouze čtyř respondentů.

Podle mé teorie se po opuštění země pod vlivem jiné kultury bude vytrácet potřeba dodržovat některé zvyky a tradice. Tato tendence může být zapříčiněna tím, že jisté suroviny (bambusové listy, kandovaná kachní vejce) nemusejí být z důvodu své exotičnosti v takovém zastoupení na trhu, jako je tomu v Číně. Stejně tak je to s předměty, které se spojují se svátkem (podobizna Zhong Kuie, *xiangnang*) a které také nemusí být v dané zemi k zakoupení, neboť pro danou kulturu nemusí hrát tak významnou roli jako pro čínskou.

4.2. Podklady a charakteristika průzkumu

Obsahem praktické části práce je rozhovor celkem s deseti respondenty, z nichž pět žije

v současnosti na území ČLR a zbylých pět se nachází mimo území tohoto státu. K záměru udělat rozhovor i s lidmi žijícími mimo území Číny mě vedla především pátá otázka, týkající se dodržování tradic i v případě absence respondenta na rodné půdě.

Moje rozhodnutí přistoupit k této formě výzkumu je pak hodnota individuálního přístupu, která by v případě kvantitativního výzkumu zcela zanikla. Zabývala jsem se čtyřmi důležitými dotazy a pátým doplňujícím, reagujícím na hlavní kapitoly mé práce: původ svátku, závody dračích lodí, aktuální situace a tradiční zvyky. Mou prioritou proto byl kvalitní výkaz výsledků, k němuž bude třeba udělat srovnání alespoň s deseti respondenty, kteří vyvrátí či potvrdí mé původní hypotézy.

4.3. Výběr respondentů a jejich popis

K volbě těchto respondentů došlo převážně na základě osobních známostí, získaných během mého studijního pobytu v ČLR v letech 2019–2020, kdy mi respondenti přislíbili pomoc v mém budoucím šetření. Někteří dotazovaní byli osloveni na základě doporučení jiných osob. Pro účel mé práce nebylo zapotřebí specifické odborné zaměření respondenta, ale hlavním indikátorem výběru osob byl jejich pobyt na a mimo území ČLR. Rovněž jsem se pro účel zjištění variability snažila zahrnout i osoby s původem z Taiwanu a Hongkongu. Rozhovor byl anonymní, a proto jsem se rozhodla označit respondenty identifikátory.

Tabulka 3: Informace o respondentech

Respondent	Pohlaví	Věková kat.	Povolání	Původ	Pobyt
A	Žena	20–30	Učitel	ČLR	ČLR
B	Žena	20–30	Učitel	ČLR	ČLR
C	Žena	20–30	Učitel	ČLR	ČLR
D	Žena	40–50	Učitel	ČLR	ČLR
E	Žena	60–70	Učitel	ČLR	ČLR
F	Muž	30–40	IT pracovník	ČLR	ČLR
G	Žena	30–40	Učitel	Taiwan	ČR
H	Žena	40–50	Učitel	Hongkong	ČR
I	Muž	30–40	Umělec	ČLR	ČR
J	Muž	20–30	Student	ČLR	Malajsie

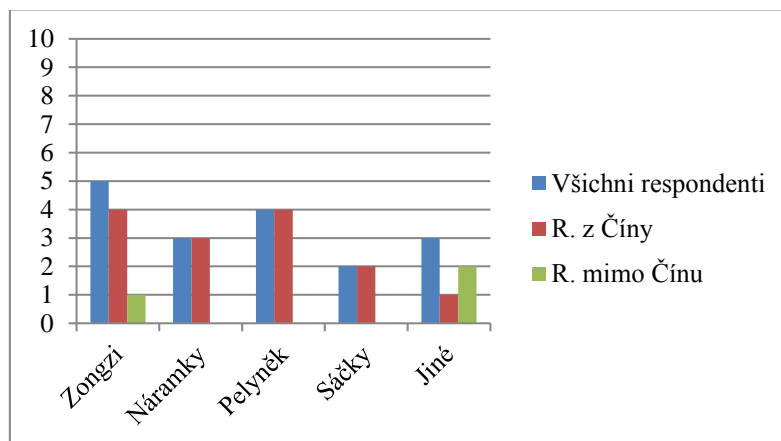
4.4. Průběh průzkumu

4.4.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?

Rozhovor s respondenty odhalil devadesátiprocentní přesvědčení dotazovaných o příběhu Qu Yuana, jakožto příčině stojící za vznikem tohoto svátku. Vyjma dotazované B, nikdo z respondentů ani nevedl, že by existovala jiná verze vysvětlující důvod slavení tohoto svátku. Dotazovaná B pak uvedla dva důvody slavení svátku. První, které je jí osobně bližší, je chápání slavnosti jako připomínka ochrany zdraví, kterého se její předkové snažili dosáhnout použitím *xiangnang*. Druhé, které je dle jejího názoru všeobecně nejrozšířenější, se pak týká legendy s Qu Yuanem. Vzhledem k preferencím této dotazované, ji nepřirazuji k ostatním respondentům, pro které se svátek pojí *pouze* s touto osobností.

4.4.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?

Graf 1: Tradice a zvyklosti respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování z dat

Nejvíce zastoupeným zvykem byl dle očekávání pokrm *zongzi*, který je v pěti z deseti domácností respondentů každoročně zastoupen ať už formou zakoupení hotových koláčků či jejich vlastní přípravou.

Respondent B pak nepřipravuje celý *zongzi* (tedy rýži v bambusovém listu), ale připravuje pouze jeho náplň známou jako *menfan* 爛飯.

Dalším zastoupeným zvykem bylo věšení pelyňku, praktikující se celkem u čtyř respondentů. Navíc dva z nich ještě nosí či vyrábí vonné sáčky. Tři z dotazovaných, žijící v Xi'anu, proto představili zvyk typický pro toto město (Jiang, 2021b), a sice

nošení pětibarevného náramku.

Respondent J kromě požívání *zongzi* dodržoval i tradici, která je typická pro jeho kraj (Jilin 吉林). Vždy na svátek dračích člunů se po probuzení odebral společně s rodinou nebo přáteli do tamního pohoří, kde se ovlažili ranní rosou z mladých květů. Tento akt je symbolem zdraví a předávání energie.

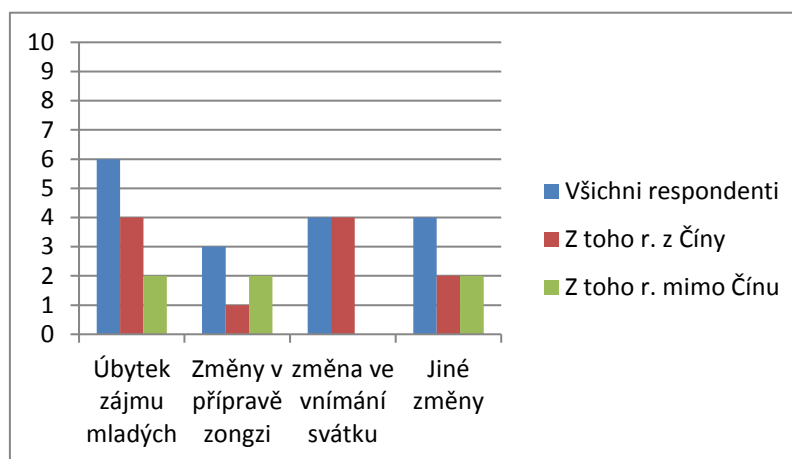
Zcela atypický zvyk představila respondentka G, pro kterého bylo zase kromě chystání *zongzi* zvykem svátečního dne klanění se předkům. Společně s respondenty B a J se tedy nachází v grafu pod sloupcem *jiné*.

Znatelný rozdíl v této otázce hrál aktuální pobyt osob. Alespoň jednu tradici dodržuje všech pět respondentů, kteří aktuálně pobývají na území Číny. Ze čtyř dotazovaných, nacházejících se mimo Čínu, dodržuje alespoň jednu tradici (příprava *zongzi*) pouze jeden z oslovených.

Z dotazovaných se nikdo nezmínil tradici zavěšování podobizny Zhong Kuie ani o pití realgarového vína.

4.4.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti? (např. zájem mladých opadá...)

Graf 2: Rozdíly mezi minulostí a současností

Zdroj: Vlastní zpracování z dat

Odpovědi respondentů na tuto otázku byly pestré. Mimo různé individuální názory se i respondenti shodovali, a to ve třech oblastech.

První zahrnovala pocit úbytku zájmu ze strany mladých lidí, který pociťuje až

šest respondentů. Naopak dva z dotazovaných (respondent I a D) se naopak domnívají, že mladí lidé svátku přikládají velkou pozornost.

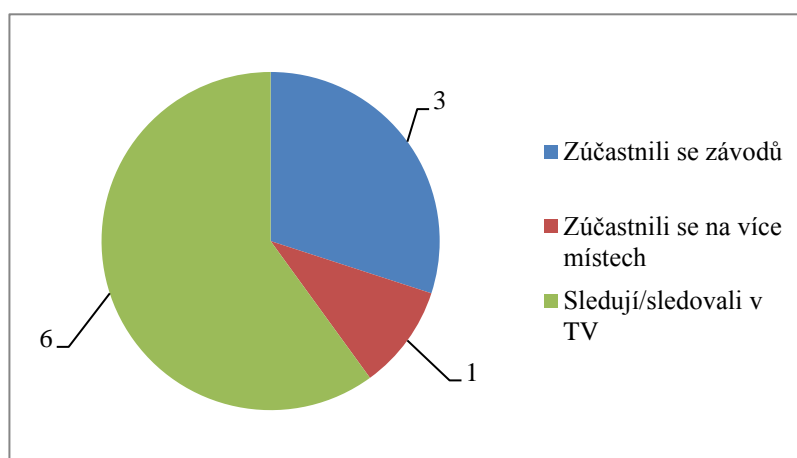
Druhým společným názorem je rozdíl v chápání významu daného svátku a přístupu k tradicím. Do této skupiny jsem zahrнула i respondenta E, který vnímá svátek jen jako vidinu volna. Zbylí tři respondenti se domnívají, že tento svátek je obecně spíše vnímán jako možnost odpočinku, vycestování a relaxace.

Poslední oblast, kterou respondenti častěji zmínili, se týkala příprava pokrmu *zongzi*. Tři respondenti vypověděli, že zatímco dříve bylo tradicí vyrábět si koláčky vlastnoručně v domácí atmosféře, v dnešní době si lidé koláčky raději zakoupí.

Z individuálních názorů bych pak ráda vyzdvihla dotazovanou C, která poukázala na markantní rozdíl mezi slavením svátku v minulosti a současnosti, a sice na přítomnost moderních technologií. S těmi jsou totiž spojeny aplikace, jako například WeChat (čínsky *weixin* 微信) apod., kde si mladí lidé navzájem posílají textové zprávy s přáním hezkého prožití svátku či sdílení tzv. *moments*¹⁸, jak svátek prožívají.

4.4.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?

Graf 3: Účast na závodech

Zdroj: Vlastní zpracování z dat

Na základě informací z rozhovorů vyplývá, že pouze tři z deseti dotazovaných se, jako diváci, zúčastnili závodů. Respondent I, který se jako jediný zúčastnil závodů

¹⁸ Uživatelé mohou na svých profilech sdílet se svými přáteli různé fotky, videa, odkazy atp. Tím jim například dávají nahlédnout, jakým způsobem tráví den.

několikrát, nespatoval v jejich průběhu žádný rozdíl. S výjimkou respondenta C, který navštívil závody na severu, ve městě Ankang 安康, v provincii Shaanxi 陝西, se zbývající dotazovaní účastnili jen závodů na jihu Číny, v provinciích Fujian 福建 a Jiangxi 江西. To také lehce naráží na rozdíl četnosti závodů mezi severní a jižní částí Číny, na což respondenti opakovaně poukazovali. Ze zbývajících sedmi dotazovaných, šest sledovalo závody alespoň v televizi. Poslední respondent E závody nikdy nesledoval.

4.4.5. Dodržujete stále tradice své země, nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?

Tato otázka byla pouze doplňující a týkala se pouze čtyř dotazovaných. Zajímalo mě, jak hluboce jsou tradice v lidech zakořeněny a zda tedy budu svátek nějak prožívat i po vycestování z Číny.

V této otázce se odpovědi respondentů, ve své podstatě, pro tradice shodovaly, a to v nepříznivém směru. Pouze jeden ze čtyř dotazovaných tento svátek ctí přípravou pokrmu *zongzi* i přes vycestování ze země, zatímco ostatní respondenti svátek neslaví.

4.5. Shrnutí výsledků analýzy

4.5.1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?

Tato práce i její hypotéza k průzkumu několikrát poukazovala na opakované a téměř všudypřítomné zastoupení Qu Yuanova příběhu, který zaujímá oproti ostatním dvěma verzím zcela dominantní postavení. Domnívala jsem se proto, že i respondenti budou vnímat tuto osobnost jako vedoucí verzi, vysvětlující vznik svátku. Na základě výsledků šetření je patrné, že má původní domněnka byla jednoznačně potvrzena. Odpověď respondentky B, která byla zcela obeznámena s historií svátku, a dokonce pro ni svátek znamenal spíše důraz na důležitost zdraví než vzpomínku na básníka, pak pro mě byla pozitivně překvapujícím zjištěním.

4.5.2. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?

Jak bylo předpokládáno v hypotéze, odpovědi na tuto otázku ukázaly, že zvyky a tradice respondentů jsou velice pestré.

Přítomnost pokrmu *zongzi* (nebo alespoň jeho lehčí varianty *menfan*) je zcela

nepopíratelná a potvrdila proto moji původní domněnku. Stejně tak došlo k potvrzení hypotézy u tradice s pelyňkem, který zavěšují čtyři z dotazovaných.

Naopak k překvapivým zjištěním pro mě bylo, že mezi respondenty byly vonné balíčky tak málo zastoupené. Ke stejnému překvapivému zjištění jsem došla u realgarového vína a podobizny Zhong Kuie, které reprezentují tradice uznávané a praktikované po celé Číně. Předpokládala jsem tedy, že budou zastoupeny více.

4.5.3. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti? (např. zájem mladých opadá...)

Podle tendence prokázané zmiňovaným českým průzkumem jsem měla podezření, že se ze svátků vytratí jejich osobitost a stanou se jen označením volna v kalendáři, navzájem se od sebe lišícími pouze svým jménem. Po analýze rozhovorů je patrné, ačkoliv prognóza není tak pesimistická, že stejný názor sdílejí i respondenti samotní.

Pokud jde o vliv moderní doby na současné svátky, ten s sebou nese i kladné stránky. Konkrétně v podobě rozšíření bezplatných sociálních aplikací jako WeChat, Tantan apod. Jejich prostřednictvím si uživatelé navzájem posílají přání, a tak dochází k přetváření tradic do moderní podoby (přání se začínají posílat elektronicky) nebo, v případě Svátku dračích člunů, k vytváření tradic nových (posílání přání totiž nebylo typickou tradicí, která by byla součástí svátku).

4.5.4. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?

Vzhledem k originalitě této sportovní události, která je opředená tak barvitou historií, nebo spíše legendou, bylo mým názorem, že se většina respondentů těchto závodů zúčastnila, a to nejednou.

V této otázce, po rozhovoru s respondenty, ovšem došlo k vyvrácení mé původní hypotézy. Z deseti dotazovaných se závodů zúčastnili pouze tři. Devět z deseti dotazovaných sice sledovalo závody alespoň v televizi, ovšem domnívala jsem se, že tyto slavnosti budou mezi respondenty populárnější.

4.5.5. Dodržujete stále tradice své země nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?

Dle předpokladu mé hypotézy neměli respondenti potřebu dodržovat jakékoliv zvyky a

tradice charakteristické pro tento svátek. Má hypotéza tak byla potvrzena.

Závěr

Cílem této práce bylo detailní obeznámení se s historickým původem Svátku dračích člunů, současnými zvyky a obyčeji, jež se s tímto dnem vážou a jeho ikonickou symbolikou. Tyto cíle byly realizovány v teoretické části mé práce. V druhé, praktické části, jsem si pomocí analýzy rozhovorů ověřovala správnost mé hypotézy. Rozhovory měly také sloužit jako náhled a doplnění informací o současném slavení svátku.

Přibližováním se na časové ose k současnosti sledujeme postupné vytrácení se legend, o čemž svědčilo i jeho zařazení na Seznam světového dědictví 2006, kdy ze tří popsaných v této práci byli Wu Zixu a Cao E zahrnuti pouze v počáteční obecné charakteristice svátku. V následujících letech, kdy byl seznam tradic rozšiřován, nové tradice odkazovaly vždy pouze na Qu Yuanovu osobu. V roce 2014 přibyla poslední tradice. Od té doby nový seznam nebyl vydán.

V mezinárodním měřítku jsou tradice ještě omezenější. Překvapivým zjištěním bylo, že Cao E nebyla zahrnuta ve výčtu osobností, které jsou spojovány se vznikem tohoto svátku, když byl svátek navrhován na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO).

Práce se věnovala i vlivu Svátku dračích člunů na Českou republiku, kdy informovala o úspěchu českého týmu v závodech dračích lodí na mezinárodní scéně, kterému se podařilo probojovat až do top pěti týmů na MS v Číně.

Analýza rozhovorů s respondenty v praktické části pomohla nalézt odpovědi k otázkám, které jsem si na počátku výzkumu kladla. Hypotéza o nadřazenosti verze s osobností Qu Yuana byla zcela potvrzena neboť nikdo z deseti dotazovaných nezmínil ani osobu Wu Zixuho ani osobu Cao E.

Atypická forma Svátku dračích člunů, které jsou ozvláštněny závody dračích lodí, byla jedním z důvodů zvolení tohoto tématu. Domnívala jsem se, že i respondenti budou určitě vnímat jeho zajímavý a osobitý ráz a budou mít zájem se závodů dračích lodí zúčastnit. Z rozhovorů ovšem vyplynulo, že z deseti respondentů tento sport osobně navštívili pouze tři. Další čtyři respondenti ho pak sice alespoň jednou sledovali v televizi, přesto jsem se domnívala, že tyto slavnosti budou mezi respondenty populárnější.

Ačkoliv v Číně došlo k několika rozšířením seznamu tradic, od roku 2014 se seznam nezměnil. V průzkumu jsem se proto také soustředila na otázku, zda se nebudou tradice vytrácet i mezi respondenty a zda se svátek nepřetvořil (ze „svátku zdraví“ či vzpomínání na osobnosti) spíše na možnost volna. Názory respondentů v rozhovorech potvrdily moji hypotézu. Až sedm z deseti dotazovaných má pocit, že mladí lidé už o tradice nejeví takový zájem. Názory tří respondentů se slučovaly s hypotézou, že se bude postupně vytrácet tradice domácí výroby *zongzi* a nahradí ji kupovaná varianta. Tato část však vnesla i pozitivní vhléd do situace, a sice v podobě výhod plynoucích z přítomnosti sociálních médií a moderních aplikací, neboť pomáhají sdílet zážitky lidí z tohoto dne a vytvářejí tak nové, moderní tradice.

Výsledky průzkumu dále potvrdily moje přesvědčení o tom, že tradice respondentů budou jistě rozmanité, ale ponесou i některé společné rysy. To se potvrdilo v případě pojídání *zongzi*, věšení *aicao* a nošení *xiangnang*. Naopak má hypotéza o tom, že tradice s podobiznou Zhong Kuie a pití realgarového vína budou také více zastoupeny, byla vyvrácena. O tyto tradice neprojevil zájem žádný z dotazovaných.

Závěrečná pátá otázka, obsahovala moji teorii, že se po opuštění země bude potřeba dodržovat tradice vytrácet. Tento předpoklad byl zcela potvrzen.

Resumé

The aim of this thesis was to describe one of the ten traditional Chinese holidays called the Dragon Boat Festival. The thesis is divided into two parts. The first theoretical part of the thesis examines the reasons that explain the celebration of the holiday. These include a memorial ceremony to local heroes Qu Yuan, Wu Zixu, and Cao E and the second understanding is to ward off evil. The first part also provides a theoretical knowledge about the current situation and the most common customs and traditions namely: dragon boats, *zongzi*, *xiangnang*, *aicao* and pictures of Zhong Kui. In the last chapter I focused on the iconic symbolism of the holiday such as the dragon and numerical symbolism.

The practical part, which includes interviews with respondents, confirmed my hypothesis of the superiority of the version explaining the origin of the holiday with Qu Yuan and the changes in people's perception of traditions. The analysis also showed that although the range of the traditions of this holiday is very wide, certain traditions are more often observed than others. That includes eating *zongzi*, hanging calamus, and wearing sachets and five-colored silk.

Keywords: Dragon Boat Festival, Qu Yuan, Wu Zixu, Cao E, dragon boats, *zongzi*, *xiangnang*, *xiangbao*, *aicao*, realgar wine, Zhong Kui, traditions, customs, dragon, numerical symbolism.

Seznam literatury a zdrojů

Annex to bye-law 13, 2006. In: *International Dragon Boat Federation* [online]. Červen 2006, 1–7 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: https://0471ca54-276c-4c11-8f24-79273f2e52aa.filesusr.com/ugd/81bcd4_53e8c5f04d4842d39c9cdfb8e9e49af0.pdf

Dračí lodě - Česká asociace dračích lodí - Czech Dragon Boat Association. In: *Česká asociace dračích lodí*, © 2010–2021. [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.dragonboat.cz/>

EBERHARD, Wolfram, 2001. *Lexikon čínských symbolů: obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator. Symboly. ISBN 80-7207-401-6.

FAIRBANK, John King, 1998. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 8071062499.

FORBES Andrew, Daniel HENLEY a Ernest INGERSOLL, 2013. *The Illustrated Book of Dragons and Dragon Lore*. London: Cognoscenti Books. ISBN 9781304112422.

GLAHN, Richard von, 2004. *The Sinister Way: The Divine and the Demonic in Chinese Religious Culture*. London: University of California Press. ISBN 0-520-23408-1.

IDBF, 2016. History and Culture [online]. In: *Dragonboat.com* [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.dragonboat.sport/history>

IDBF, 2019. Competition regulations. In: *Dragonboat.com* [online]. 26. 8. 2019, 8(1), 1–58 [cit. 2021-04-17]. Dostupné také z: https://0471ca54-276c-4c11-8f24-79273f2e52aa.filesusr.com/ugd/81bcd4_75219673e72846b38c63ebda3b5e76bd.pdf

IDBF, 2020. Celebrating 25 years. Longzhou 龙舟. In: *Dragonboat.com* [online]. Červen 2020, 3(3), 1–24 [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: http://0471ca54-276c-4c11-8f24-79273f2e52aa.filesusr.com/ugd/81bcd4_5a02b5d7ac6f4d8897c73903a124c7f7.pdf

JIANG, Farcility, 2021a Dragon Boat Festival: Date, Activities, Facts and History. In: *China highlights* [online]. 18. 3. 2021 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.chinahighlights.com/festivals/dragon-boat-festival.htm>

JIANG, Fercility, 2021b. 4 Popular Dragon Boat Festival Traditions.. In: *China*

highlights [online]. 18. 3. 2021 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.chinahighlights.com/festivals/dragon-boat-festival-custom.htm>

KROČA, Slavko, 2012. *Drak: Symbolismus a mytologie*. 1. Praha: NOVÁ AKROPOLIS. ISBN 978-80-86038-61-2.

LAO, She, 1962. *Konec slavného kopiníka: povídky*. Přeložil Zbigniew ŚLUPSKI, přeložila Jarmila HÄRINGOVÁ. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění. Světová četba (SNKLU).

LOEWE, Michael a Edward L. SHAUGHNESSY, 1999. *The Cambridge history of ancient China: from the origins of civilization to 221 B.C.* New York: Cambridge University Press. ISBN 0521470307.

LOMOVÁ, Olga, 2012. Poznámka překladatelky k úvodní kapitole. In: *Sima, Qian. Kniha vrchních písařů: výběr z díla čínského historika*. Přeložila Olga LOMOVÁ, přeložil Timoteus POKORA. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2154-8.

LOMOVÁ, Olga. Poznámka překladatelky ke kapitole osmdesáté čtvrté: Čchü Jüan a učený Ťia. In: *Sima, Qian. Kniha vrchních písařů: výběr z díla čínského historika*, 2012. Přeložila Olga LOMOVÁ, přeložil Timoteus POKORA. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2154-8.

MOEY, S. C., 2006, *Chinese Feast Festivals & Cookbook*. Singapore: Periplus Editions. ISBN 978-1- 4629-0735-9.

OBUCHOVÁ, Lubica, 2000. *Čínské symboly*. Praha: Grada. ISBN: 80-247-9045-9.

OLIVOVÁ, Lucie, ed., 2006. *Klenoty čínské literatury*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-153-0.

PALÁT, Augustin a Jaroslav PRŮŠEK, 2001. *Středověká Čína: společnost a zvyky v době dynastií Sung a Jüan*. Praha: DharmaGaia. ISBN 80-85905-39-6.

QU, Yuan, 2004. *Z čchuských písní*. Přeložil Jaromír VOCHALA. Praha: BB/art. Versus. ISBN 80-7341-213-6.

SEAL, Graham a WHITE, Kim Kennedy, 2016. *Folk heroes and heroines around the*

word. USA: ABC-CLIO, LLC. ISBN 978-1-4408-3860-6.

SHI, Nai'an, 1962. *Příběhy od jezerního břehu*. Přeložil Augustin PALÁT, 1962. Praha: Naše vojsko. Knihovna vojáka (Naše vojsko).

SHU Zhi 朱熹, 1965. *Chu ci jizhu qinding si ku quanshu* 楚辭集注欽定四庫全書 [Anotace ke sbírce Z Čchuských písní]. Přeložil Fu Ziren 傅錫王. Zhongguo 中國: Zhongguo shudian 中國書店. ISBN: 9787514912852.

SIMA, Qian, 2012. *Knihy vrchních pisařů: výbor z díla čínského historika*. Přeložili Olga LOMOVÁ a Timoteus POKORA. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2154-8.

SŁUPSKI, Zbigniew a Olga LOMOVÁ, 2009. *Úvod do dějin čínského písemnictví a krásné literatury*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1727-5.

Time and date. Dragon boat festival. In: *Timeanddate.com*, © 1995–2021 [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://www.timeanddate.com/holidays/china/dragon-boat-festival>

TOM, K. S., 1989. *Echoes from Old China*. USA: Hawaii Chinese History Center. ISBN 0-8024-1285-9.

TRACHTOVÁ, Zdeňka, 2019. Průzkum: nejoblíbenějším velikonočním zvykem je zdobení bytu, nejméně oblíbeným je návštěva kostela. In: *Irozhlás* [online]. 19. 4. 2019. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zivotni-styl/spolecnost/velikonoce-svatky-zvyky-barveni-vajicek-prochazky-pomlazka-pruzkum_1904190604_dok

UNESCO, 2009. Representative List in 2009 and 2010 (Decision 3.COM 11). In: *Intergovernmental committee for the safeguarding of the intangible cultural heritage - Fourth session*. [online] 28. 10. 2009. S. 9–3. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://ich.unesco.org/doc/src/ITH-09-4.COM-CONF.209-13-Rev.2-EN.pdf>

VOCHALA, Jaromír, 2004. Poznámka překladatele v doslovu knihy. In: *Qu, Yuan. Z čchuských písní*. Přeložil Jaromír VOCHALA. Praha: BB/art. Versus. ISBN 80-7341-213-6.

WEI, Liming, 2005. *Chinese festivals*, 1. vyd. Beijing: China Intercontinental Press. ISBN 7-5085-0836-X.

WENHUABU 文化部, 2006. Duanwujie 端午节 [Svátek dračích člunů]. In: *Zhongguo feiwuzhi wenhua guichanwang* 中国非物质文化遗产网 [Webové stránky Nehmotného kulturního dědictví v Číně] [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: http://www.ihchina.cn/project_details/20215.html

WENHUABU 文化部, 2008. Guowuyuan guanyu gongbu di yi pi guojia ji fei wuzhi wenhua yichan minglu de tongzhi 国务院关于公布第一批国家级非物质文化遗产名录的通知. [Oznámení Státní rady o vyhlášení první části seznamu Národního nehmotného kulturního dědictví] In: *Zhongguo renmen gongheguo zhongyang renmin zhengfu* 中华人民共和国中央人民政府 [Ústřední vláda Čínské lidové republiky] [online]. 28. 3. 2008 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: http://www.gov.cn/zhengce/content/2008-03/28/content_5917.htm

Ying-Nan Zhang, et al., 2011. Assessment of the solubility and bioaccessibility of arsenic in realgar wine using a simulated gastrointestinal system. In: *Science of The Total Environment* [online]. 5. 4. 2011. S. 2357-2360, ISSN 0048-9697. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2011.03.003>

Obrázky

Obrázek 1: PHILG88, Chinese Warring States, 3rd century BCE [foto] In: *World history* [online]. 18. 3. 2021. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/img/r/p/500x600/6864.jpg.avif?v=1618626622>

Obrázek 2: A portrait of Qu Yuan [foto] In: *Chinadaily* [online]. 7. 6. 2016. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.chinadaily.com.cn/culture/attachement/jpg/site1/20160607/a41f726a853818c0782e02.jpg?fbclid=IwAR1-Vzs4Mw1WwsRIm5uqWk9PgDYIESI7ofolZR4DvlHTcWpoTKdI8uQZB7A>

Obrázek 3: Hubei Historical Figure: Wu Zixu [foto] In: *Hubei - The peoples government of hubei province* [online]. 5. 8. 2016. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: http://en.hubei.gov.cn/culture/highlights/201608/t20160805_1411985.shtml

Obrázek 4: Xiaonü cao'e 孝女曹娥 [Vzorná dcera Cao E], 2017. In: *Weinan wenming* 渭南文明 [Kultura Weinanu] [online]. 25. 5. 2017. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: http://wn.wenming.cn/zt/zt2017/2017duj/2017ducs/201705/t20170525_4157527.shtml

Obrázek 5: Vlastní zpracování

Obrázek 6: CHEN, Guanglin 陈光林. Weihe zhongkui ruci shou huajia huanying 为何钟馗如此受画家欢迎 [Proč je Zhong Kui u malířů tak oblíbený] [foto]. In: *Chinese welfare lottery* [online]. 4. 7. 2013. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: http://y1.ifengimg.com/05d7c5c07c1ed4f3/2013/0704/rdn_51d51468af537.jpg

Obrázek 7: WEI. Zongzi: Chinese sticky rice dumpling (zongzi), (粽子) [foto]. In: *Red House Spice* [online]. 23. 5. 2019. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://i0.wp.com/redhousespice.com/wp-content/uploads/2017/05/Zongzi-two-ways-portrait7.jpg?w=924&ssl=1&fbclid=IwAR1vH7kCSv8IB-FGnYWAZIclCORYm2wMrAPOByIF4kIKTdj6RePv5BFvqI>

Obrázek 8: LIU, Heng 劉恒. Liu heng zhujie wuhang sheng kezhi hua yi ji 劉恒注解五行生克制化宜忌 [Komentář Liu Henga k pěti elementům] [foto]. In: *LnKa* [online]. 3. 6. 2018. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://images.lnka.tw/images/article/201806040647a6a335.jpg>

Přílohy

Příloha 1: Otázky k rozhovoru v čínštině

1. 您觉得哪个版本最能说明端午节的由来？
2. 您是否曾经以观众的角色参与过龙舟比赛？如果是这样-多少次，在哪里。如果在更多的地方，那些地方的节日活动有没有什么不同？
3. 您是否遵循与端午节相关的任何习俗和传统？如果是这样，哪些？
4. 在过去和现在的过节活动中，您是否察觉有任何的差异？(比如现在年轻人已不太在乎过节...)
5. 您是否仍沿用您国家的传统？还是离开您国家后，庆祝活动就消失了？

Příloha 2: Otázky k rozhovoru: český překlad

1. Ke které z verzí, vysvětlující vznik svátku, se přikláníte?
2. Byli jste se někdy osobně podívat na závody dračích člunů? Pokud ano – kolikrát a kde? Pokud na více místech, jaké byly rozdíly ve slavnostech?
3. Dodržujete nějaké zvyky a tradice, které se k svátku vážou? Pokud ano, jaké?
4. Spatřujete rozdíl ve slavení svátků v minulosti a současnosti? (Např. zájem mladých opadá...)
5. Dodržujete stále tradice své země nebo se jejich slavení po odchodu z ČLR vytrácí?